

ETELÄ- SAVON JA PUUMALAN KUNNAN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA 2022-2023

Tiivistelmä

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on lakisääteinen suunnitelma, joka Etelä-Savossa on tehty ensimmäisen kerran maakuntatason suunnitelmana vuosille 2019 -2021. Suunnitelma on nyt päivitetty vuosille 2022-2023. Suunnitelma koskee 0-29 vuotiaita lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään.

Suunnitelman päivityksestä on vastannut pienempi työryhmä, jossa on ollut edustajia maakunnan kunnista, sote kuntayhtymistä, kunnan sivistystoimen palveluista, järjestöistä ja seurakunnasta. Suunnitelmaa laadittaessa on huomioitu lastensuojelulain 12 §, kansallinen lapsistrategia, nuorisotyön ja -politiikan ohjelma 2020-2023 sekä Etelä-Savon hyvinvointisuunnitelma 2021-2024, joka on vielä valmisteilla.

Suunnitelman lähtökohtana on ollut ja on edelleen perhekeskustoiminta. Avoin toiminta, varhainen tuki ja palvelut verkostoidaan perheiden tarpeita vastaava yhteensovitetuksi toimivaksi kokonaisuudeksi. Yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja ja alueellisesti toimivia perhekeskuksia on perustettu ja perustetaan edelleen sekä niiden toimintaa edelleen vahvistetaan ja kehitetään. Lapsen, nuoret ja perheet otetaan mukaan toimintaan ja palveluja kehittämään, toteuttamaan sekä arvioimaan. Lapsi- ja perheystävällistä toimintakulttuuria vahvistetaan ja sen mukaisia toimintatapoja. Kaikkien lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien (kunta, sote, järjestöt, seurakunta, yksityiset) toiminta, resurssit ja palvelut yhteensovitetaan perhelähtöiseksi kokonaisuudeksi. Tarvittavista yhteistyörakenteista ja käytännöistä sovitaan perhelähtöisten integroitujen palvelujen tarjoamiseksi, yhteistyötä koordinoidaan ja johdetaan maakunnallisesti

Hyvinvointisuunnitelman nykytilan kuvaus on päivitetty tilastojen ja kyselyiden osalta. Myös perheille tehdyn kyselyn tuloksia on hyödynnetty suunnitelmaa laadittaessa. Kyselyssä nousi esille esimerkiksi palveluiden parantamisessa liittyen seuraavat asiat; sähköisen ajanvarausjärjestelmän kehittäminen, laajempi ja voimakkaampi palveluiden markkinointi, lisää nuorisotiloja ja nuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksia, matalan kynnyksen palveluita lisää, enemmän ilta- ja viikonloppuaikoja sekä enemmän edullisempia palveluja.

Painopisteisiin ja toimenpiteisiin ei ole tehty edelliseen suunnitelmaan verrattuna olennaisia muutoksia. Painopisteet ovat perhelähtöisyys, turvallisuus, osallisuus ja yhdenvertaisuus, varhainen tuki, vanhemmuuden, parisuhteen ja erotilanteiden tuki sekä tarpeisiin perustuvat palvelut. Suunnitelmaan kirjattuja toimenpiteitä ovat esimerkiksi aito kohtaaminen, hyvät elintavat: mm. elintapaohjaus, Neuvokas perhe -työskentely, omajuttu/harrastus kaikille, lapsi- ja perhelähtöinen vuorovaikutus: Lapset puheeksi, lasten ja nuortenvaikuttaminen: oppilaskunta, lastenparlamentti, nuorisovaltuusto, Etelä-Savon nuoret vaikuttajat, perheparlamentti, lapsivaikutusten arviointi osana päätöksentekoa.

1 ETELÄ- SAVON LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA JA TOIMINTAOHJELMA VUOSILLE 2022-2023	2
1.1 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
1.2 HYVINVOIVA LAPSI, NUORI JA PERHE SEKÄ MAAKUNNALLINEN PERHEKESKUS TOIMINTASUUNNITELMAN JA YHTEISTOIMINNAN LÄHTÖKOHTANA	3
1.3 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUJA YHTEENSOVITTAVA JOHTAMINEN JA ERI TOIMIJOIDEN ROOLIT	4
1.4. LAPSET, NUORET JA PERHEET ETELÄ-SAVOSSA	5
2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN NYKYTILA ETELÄ-SAVOSSA	9
2.1 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KOKEMUKSIA HYVINVOINNISTA	9
3 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET	14
3.1. TOIMIMME PERHELÄHTÖISESTI LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVÄKSI	14
3.2 VAHVISTAMME HYVINVOINTIA, TURVALLISUUTTA, OSALLISUUTTA JA YHDENVERTAISUUTTA	15
3.3 LISÄÄMME VARHAISEN TUEN TARJOAMISTA LAPSILLE, NUORILLE JA PERHEILLE	21
3.4 TARJOAMME LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN TARPEISIIN PERUSTUVIA PALVELUJA	24
4 SEURANTA	29
4.2. PERHEKESKUSTOIMINNAN ARVIOINTI	30
5 PUUMALAN KUNNAN KUNTAKOHTAINEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN RUNKO	31
5.1 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN TILA PUUMALASSA	31
5.1.1 Hyvinvointi-indikaattorit	31
5.1.2 Hyvinvointikyselyn tulokset	32
5.1.3 Kouluterveyskyselyn tulokset	34
5.1.4 Lasten ja nuorten kuuleminen talvella 2022	35
5.2. PUUMALAN KUNNAN STRATEGIA LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ	37
5.3. PUUMALAN KUNNAN HYVINVOINTIKERTOMUS JA -SUUNNITELMA LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN NÄKÖKULMASTA	38
5.4. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN KUNTAKOHTAISET PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET	40
5.5. OPISKELUHUOLTO	40
5.4 KUNTAKOHTAISEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN ARVIOINTI	40

1 ETELÄ- SAVON LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA JA TOIMINTAOHJELMA VUOSILLE 2022-2023

1.1 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Lastensuojelulain 12 §:n mukaan kunnan tai useamman kunnan yhdessä on laadittava lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja kehittämiseksi suunnitelma, joka hyväksytään valtuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa. Etelä-Savossa kootaan yhteinen maakunnallinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma osana LAPE-muutosohjelmaa ja lasten, nuorten ja perheiden eri toimijoiden yhteistyötä. Siinä linjataan ja sovitaan yhteisistä tavoitteista ja painopistealueista lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Maakunnallista suunnitelmaa täydennetään kuntakohtaisilla painopistealueilla. Tämä hyvinvointisuunnitelma koskettaa 0-29 -vuotiaita lapsia ja nuoria sekä heidän perheitään.

Kansallinen lapsistrategia hyväksyttiin eduskunnassa keväällä 2021. Lapsistrategian tavoitteena on lapsen oikeuksia kunnioittava yhteiskunta, jonka pohjana on YK:n lapsen oikeuksien sopimus. Lapsistrategiaan on kirjattu lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien toteutumisen nykytila sekä keskeiset tavoitteet ja toimenpiteet niiden edistämiseksi. Strategian tavoitteisiin sitoutetaan valtion ohella myös muut julkiset toimijat, etenkin kunnat ja kuntayhtymät, korkeakoulut ja opetuksen järjestäjät, järjestöt, seurakunnat sekä elinkeinoelämä.

Valtakunnallisessa nuorisotyön ja -politiikan ohjelmassa 2020–2023 on otettu pääteemoiksi nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja osallisuuden vahvistaminen. Syrjäytymistä ehkäistään tehokkaimmin varmistamalla jokaiselle nuorelle merkityksellisen elämän edellytykset. Näitä päämääriä tavoitellaan ohjelmassa kolmen tavoite kokonaisuuden kautta:

- 1) Nuorella on edellytykset sujuvaan arkeen – syrjäytyminen vähenee;
- 2) Nuorella on keinot ja taidot osallistumiseen ja vaikuttamiseen
- 3) Nuori luottaa yhteiskuntaan - yhdenvertaisuus ja turvallisuus vahvistuvat.

Etelä-Savon maakunnan hyvinvointisuunnitelmassa 2021-2024, joka kattaa koko väestön hyvinvointia koskevia tavoitteita ja indikaattoreita, linjataan seuraavat, myös lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevat painopisteet:

Painopiste 1. Lisäämme yhdessä tekemistä ja alueellista yhteistyötä vahvistaaksemme asukkaiden osallisuutta ja yhdenvertaisuutta

Painopiste 2. Investoimme kestävään hyvinvointiin kehittäen asukkaiden hyvän elämän edellytyksiä Etelä-Savossa

Painopiste 3. Vahvistamme ja kehitämme turvallisuuskulttuuria ehkäisemällä hyvinvointia vaarantavia riskitekijöitä

Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa linjataan näitä painopisteitä koskevat toimenpiteet sekä muita tärkeitä painopistealueita lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseen sekä palveluihin sujuvoittamiseen.

Tämä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu vaiheeseen ennen uuden hyvinvointialueen toimintamallien ja kumppanuuksien rakentumista.

1.2 HYVINVOIVA LAPSI, NUORI JA PERHE SEKÄ MAAKUNNALLINEN PERHEKESKUS TOIMINTASUUNNITELMAN JA YHTEISTOIMINNAN LÄHTÖKOHTANA

Etelä-Savossa keskeisenä toimintatapana lapsi- ja perhelähtöiseen toiminnan, tuen ja palveluiden järjestämiseen on perhekeskustoiminta. Yhteisen työn lähtökohtana on hyvinvoiva lapsi, nuori ja perhe. Hyvinvoiva lapsi oppii ja kasvaa sekä hyvinvoivassa perheessä on sujuva arki. Jokainen lapsi ja nuori tarvitsee ympärilleen välittäviä aikuisia.

Yhteistyön toteutus perustuu YK:n lapsen oikeuksien noudattamiseen sekä lapsi-, nuori- ja perheystävälliseen toimintakulttuuriin. Lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteet tulee huomioida kaikissa kasvuympäristöissä: lapsen oikeus kehitykseen, syrjimättömyys, osallisuus ja lapsen edun ensisijaisuus. Lapsi- ja perheystävällisen toiminnan peruslähtökohtana ovat perheiden aito kohtaaminen ja heidän yksilöllisten tarpeiden huomioiminen. Perhe kohdataan yhtenä kokonaisuutena sekä lasten että vanhempien tilanne huomioiden ja muistaen että useat aikuiset ovat vanhempia.

Etelä-Savon perhekeskustoiminnan päätavoite on painopisteen siirtäminen varhaiseen tukeen, jota toteutetaan vahvistamalla avointa toimintaa ja tukea oikea-aikaisesti lapsen, nuoren ja perheen luonnolliseen arkiympäristöön. Perhekeskustoiminnassa vahvistetaan perheiden omia voimavaroja, tarjotaan varhaista tukea sekä järjestetään sujuvia, helposti saavutettavia sekä eri toimijoiden yhteensovitetuja palveluja. Palveluja ja niiden johtamista yhteensovittamalla saavutetaan kustannustehokkaita ja laadukkaita palveluja.

Etelä-Savon maakunnallisessa perhekeskustoiminnassa eri toimijoiden välisessä yhteistyössä

- verkostoidaan perheiden tarpeita vastaava avoin toiminta, varhainen tuki ja palvelut yhteensovitetuksi toimivaksi kokonaisuudeksi
- perustetaan, vahvistetaan ja kehitetään yhteisöllisiä kohtaamispaikkoja ja alueellisesti toimivia perhekeskuksia
- otetaan lapset, nuoret ja perheet mukaan toimintaa ja palveluja kehittämään, toteuttamaan sekä arvioimaan
- vahvistetaan lapsi- ja perheystävällistä toimintakulttuuria ja sen mukaisia toimintatapoja
- yhteensovitetään kaikkien lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien (kunta, sote, järjestöt, seurakunta, yksityiset) toiminta, resurssit ja palvelut perhelähtöiseksi kokonaisuudeksi
- sovitaan tarvittavista yhteistyörakenteista ja käytännöistä perhelähtöisten integroitujen palvelujen tarjoamiseksi, yhteistyötä koordinoidaan ja johdetaan maakunnallisesti.

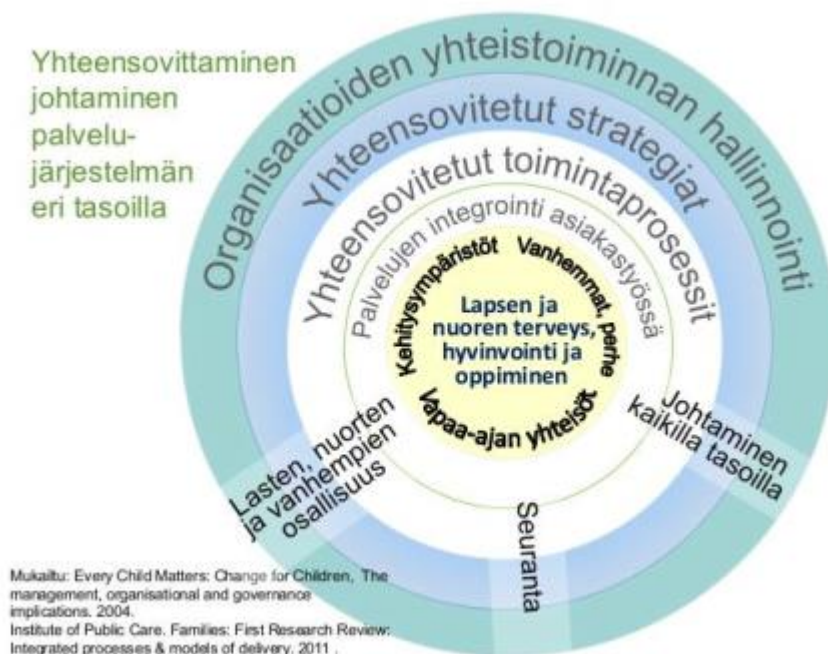
1.3 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN PALVELUJA YHTEENSOVITTAVA JOHTAMINEN JA ERI TOIMIJOIDEN ROOLIT

Yhteensovittavalla johtamisella tavoitellaan hyvinvoinnin ja terveyserojen kasvun taittumista, saatavilla olevien voimavarojen tarkoituksenmukaista käyttöä ja soten, kuntien ja kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimijoiden kykyä uudistaa toimintaansa aktiivisesti ja yhteisten tavoitteiden mukaisesti. (Perälä, Halme, Nykänen 2021; Perälä LAPE muutosohjelma 2016)

Tavoitteena on myös palveluiden integrointi siten, että niillä pystytään vastaamaan paremmin asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin. Toimintaa integroitaessa keskeistä on tarkastella avointa toimintaa, varhaista tukea ja sen palveluita kokonaisuutena, ei yksittäisinä palveluina. Tavoitteet, päätöksenteko ja suunnitelmat tehdään yhdessä ja toimitaan yhteisten päämäärien ja tavoitteiden mukaan.

Yhteensovittavassa johtamisessa luodaan yhteisiä rakenteita ja sitoumuksia. Organisaatiot menettävät osan autonomiastaan, kun siirrytään toimijakeskeisyydestä kumppanuuteen.

Kuvio 1.

Yhteensovittavaa johtamista voidaan toteuttaa käytännössä huolehtimalla seuraavista asioista

- varmista yhteistyön edellytykset johtamisella
- yhtenäistä toimintakäytännöt
- vahvista osallisuutta ja kumppanuutta
- vahvista tarpeiden mukaiset palvelut
- varmista asiakasprosessien sujuvuus
- vahvista henkilöstön yhteistyöosaamista ja hyvinvointia

Maakunnallisessa perhekeskustoiminnassa kaikilla lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimijoilla on oma erityisen tärkeä roolinsa. Kaikilla toimijoilla on yhteisvastuu asukkaidensa hyvinvoinnin edistämisestä, mutta kuntien rooli hyvinvoinnin rakentajana on ensisijainen. Soten rooli on tukea ja toimia yhteistyössä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa. Toimintaa ja palveluja suunnitellaan, koordinoidaan ja toteutetaan eri toimijoiden yhteistyössä ja kumppanuudessa. Kaikkien toimijoiden tulee vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden ääntä ja osallisuutta sekä edistää lapsivaikutusten arvioinnin toteuttamista päätöksenteossa.

Maakunnallinen lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä

Etelä-Savoon on perustettu vuonna 2018 maakunnallinen lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmä. Johtoryhmän tavoitteena on toimia johtamisen yhteistyörakenteena, jossa yhteensovitetään strategioita, toimintamalleja, perhekeskustoiminnan johtamista ja koordinoitua, tuen ja palveluiden kokonaisuutta. Yhteistyöllä tavoitellaan palvelukokonaisuuteen liittyvien eri osa-alueiden kokonaisvaltaista yhteistä näkemystä ja linjauksia. Työryhmässä on nimetyt jäsenet kaikista lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimijoista: tulevan hyvinvointialueen sosiaali- ja terveystyö, kuntien palvelut, järjestöt, evankelis-luterilaiset seurakunnat ja yrityksiä edustava järjestö. Johtoryhmän jäsenyys on edustuksellinen ja jokainen jäsen edistää yhteisesti asetettuja tavoitteita omissa verkostoissaan. Työryhmän toiminta kytketään osaksi tulevan maakunnan valmistelua ja siinä otetaan kantaa lasten, nuorten ja perheiden palvelukokonaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Johtoryhmä tukee yhteisten monialaisten toimintamallien ja perhekeskustoiminnan sisältöjen siirtymistä osaksi Etelä-Savon hyvinvointialuetta.

Etelä-Savon nuorten vaikuttajaryhmä

Etelä-Savon maakunnassa toimii nuorten vaikuttajaryhmä, jonka vaikuttaja tapaamisissa nuoret ovat nostaneet esille heille keskeisiä asioita maakunnastaan. Etelä-Savon nuorille maakunta tarjoaa luonnonläheisen kasvuympäristön. Nuoret arvostavat arjen tärkeitä asioita: hyviä ihmissuhteita, itsensä löytämistä, monipuolista vapaa-aikaa, luotettavaa ympäristöä, jossa saa tukea ystäviltä ja kavereilta sekä nuorten kanssa toimivilta aikuisilta ja ammattilaisilta. Heille tärkeää ovat kohtaamiset niin kasvotusten kuin sosiaalisessa mediassakin. Nuoret lähtevät usein opiskelujen perässä muihin maakuntiin tai maakunnan sisällä toiselle paikkakunnalle. Pienemmissä kunnissa tämä tapahtuu jo toisen asteen opintojen yhteydessä. Nuoret ovat vaikuttajatapaamisissa nostaneet esille liikkumisen haasteet maakunnassa johtuen huonosta joukkoliikenteen kattavuudesta ja liikennöinnistä. Nuorten mielestä maakunnasta tulisi enemmän nostaa esille sen kaunista ja ainutlaatuisia luontoa sekä vesistöjä, mihin monet ihmiset vapaa-ajallaan hakeutuvat.

1.4. LAPSET, NUORET JA PERHEET ETELÄ-SAVOSSA

Etelä-Savon maakunnassa on kuntia, joita suurinta osaa kuvaa maaseutumaisuus ja vesistöjen halkoma luonto. Kunnista kolme on saaristokuntia (Enonkoski, Puumala, Sulkava) ja kolme saaristo-osakuntaa (Hirvensalmi, Mikkeli, Savonlinna).

Vuoden 2020 lopussa tulevan Etelä-Savon hyvinvointialueen kunnissa oli yhteensä 132 702 asukasta. Vuoden 2019 lopussa asukkaita oli 134 314. Vuodessa asukasmäärä on pudonnut 1639 henkilöllä.

Taulukko 1: Etelä-Savon väestö ikäryhmittäin 31.12 2020, Tilastokeskus

Väestö 31.12. muuttujina Vuosi, Alue, Tiedot ja Ikä

	Väestö 31.12.				
	Yhteensä	0-17	18-64	65-74	75-
2020					
Enonkoski	1 369	196	646	273	254
Hirvensalmi	2 156	277	1 082	466	331
Juva	5 932	849	2 917	1 139	1 027
Kangasniemi	5 312	769	2 591	1 048	904
Mikkeli	52 583	8 995	29 296	7 933	6 359
Mäntyharju	5 676	801	2 749	1 187	939
Pertunmaa	1 654	218	796	340	300
Pieksämäki	17 375	2 511	9 101	3 206	2 557
Puumala	2 137	202	995	553	387
Rantasalmi	3 364	475	1 690	672	527
Savonlinna	32 662	4 801	17 145	5 896	4 820
Sulkava	2 482	276	1 229	515	462

Syntyneiden määrä on ollut vuonna 2020 Etelä-Savon hyvinvointialueella 763 lasta, vuonna 2019 syntyi 788 lasta. Etelä-Savon hyvinvointialueella on vähiten 0-6 -vuotiaita suhteessa hyvinvointialueen kokonaisasukasmäärään, kun osuutta verrataan Suomen muiden hyvinvointialueiden lasten osuuteen. Vuonna 2020 osuudet vaihtelivat Etelä-Savossa kunnittain Puumalan 2,2 prosentista Mikkelin 5,8 prosenttiin.

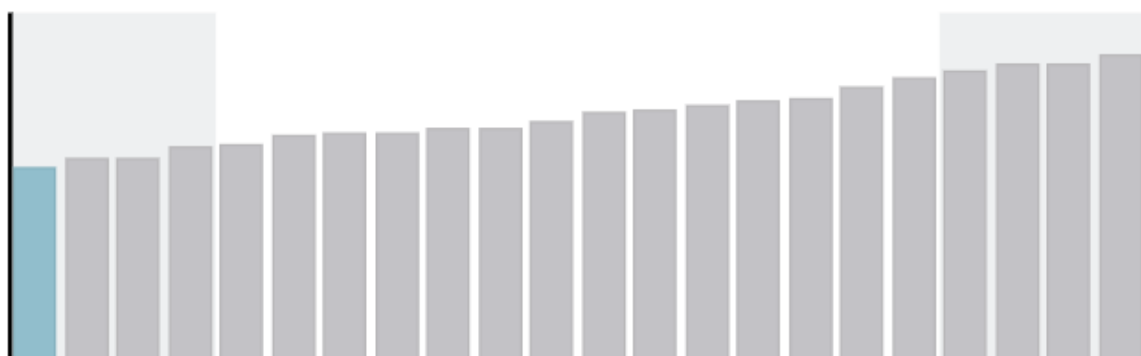
Taulukko 2: Elävänä syntyneet Etelä-Savossa kunnittain (2020, Tilastokeskus/StatFin)

	2020
	Elävänä syntyneet
MK10 Etelä-Savo	763
Enonkoski	10
Hirvensalmi	11
Juva	30
Kangasniemi	26
Mikkeli	405
Mäntyharju	14
Pertunmaa	11
Pieksämäki	83
Puumala	5
Rantasalmi	19
Savonlinna	140
Sulkava	9

Taulukko 3: 0-6-vuotiaat, % väestöstä (2020), www.proto.thl.fi

0 - 6-vuotiaat, % väestöstä

Etelä-Savo:
5 %

Koko maa: 6,6 ■ Valittu hyvinvointialue ■ 4 alinta ja 4 ylintä

Taulukko 4: Lasten osuus, % väestöstä kunnittain (2020), proto.thl.fi/tietoikkuna ja sotkanet.fi

Etelä-Savo/ Koko maa %	Enonkoski	Hirvensalmi	Juva	Kangasniemi	Mikkeli	Mäntyharju
0–1-vuotiaat (1,2/1,7)	1,3	1,2	1,0	0,9	1,5	0,8
0–6-vuotiaat (5/6,6)	4,5	4,8	4,6	4,4	5,8	4,2
0–17- vuotiaat (15,4/18,8)	14,3	12,8	14,3	14,5	17,1	14,1
	Pertunmaa	Pieksämäki	Puumala	Rantasalmi	Savonlinna	Sulkava
0–1-vuotiaat	1,1	1,2	0,7	1,1	0,9	0,7
0–6-vuotiaat	3,6	4,7	2,2	4,7	4,4	3,1
0–17- vuotiaat	13,2	14,5	9,5	14,1	14,7	11,1

Perherakenteen osalta voidaan todeta, että Etelä-Savossa on keskimääräistä hieman enemmän yhden vanhemman perheitä kuin koko maassa (Etelä-Savo 24,7 %, koko maa 23,3 %).

Taulukko 5: Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä (2020), www.proto.thl.fi

Yhden vanhemman perheet, % lapsiperheistä

Etelä-Savo:
24,7 %

Koko maa: 23,3 Valittu hyvinvointialue 4 alinta ja 4 ylintä

2 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINNIN NYKYTILA ETELÄ-SAVOSSA

2.1 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN KOKEMUKSIA HYVINVOINNISTA

Etelä-Savon alueelta on koottu hyvinvointitietoa seuraavilla tavoilla:

- kouluterveyskyselyjä on käytetty laajasti maakunnallisessa ja kunnallisessa hyvinvointityössä
- FinLapset-kyselytutkimus tuloksia käytetään laajasti maakunnallisesta hyvinvointityössä. FinLapset-kyselytutkimus on jatkoa THL:n Lasten terveys, hyvinvointi ja palvelut (LTH) - tutkimukselle.

Alle kouluikäiset ja perheiden kokemukset

Lasten ja vanhempien kokemuksia perheiden hyvinvoinnista ja tuen tarpeesta saadaan FinLapset-tutkimusten tuloksista ja Etelä-Savon perheille suunnatusta kyselystä.

FinLapset-tutkimusten tulokset

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL) toteuttaa neljän vuoden välein valtakunnallisen ja säännöllisesti toteutettavan FinLapset-kyselytutkimuksen. FinLapset-kyselytutkimus tuottaa säännöllistä seuranta tietoa alle kouluikäisten lasten ja heidän perheidensä hyvinvoinnista, terveydestä sekä lapsiperhepalveluiden käytöstä ja palvelukokemuksista.

Kyselytutkimuksen tiedonkeruu kohdistuu 3-6 kk vauvoihin sekä 4-vuotiaisiin lapsiin perheineen. Tutkimus toteutetaan joka toinen vuosi vuorotellen vauvaperheille ja nelivuotiaiden lasten perheille. Perheet saavat tiedon vapaaehtoisesta tutkimuksesta neuvolan terveydenhoitajalta. Tutkimus tuottaa tietoa laajasti eri lapsiperhepalvelujen käyttöön. Tutkimustuloksilla on suuri merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Tutkimustuloksia käytetään myös päätöksenteossa esimerkiksi lapsiperhepalvelujen kehittämisessä sekä terveys-, sosiaali- ja koulutuspolitiikan suunnittelussa ja arvioinnissa. Jatkossa saadaan kyselytutkimuksen avulla verrannollista tietoa alueen muutoksista ja kehityskohteista.

Kansallisessa Finlapset (THL) tutkimuksessa 2020 nousi esille, että koko maahan verrattuna Etelä-Savossa vauvaperheiden synnyttäneet vanhemmat tuntevat olonsa yksinäisemmiksi (Etelä-Savo 15,8%, koko maa 11,5%). Toisen vanhemman kohdalla vastaavaa yksinäisyyttä ei ole nähtävissä (Etelä-Savo 1,1% ja koko maa 2%).

Etelä-Savossa 37 % odottavista äideistä on kokenut masennusoireita vauvan odotusaikana, mikä on 8 % enemmän kuin maassa keskimäärin. Vastaavasti toisella vanhemmalla masennusoireilua vauvan odotusaikana on ollut vähemmän kuin koko maassa keskimäärin (Etelä-Savo 7,9% ja koko maa 12,7%). Osallisuuden vanhemmat kokevat Etelä-Savossa suuremmaksi verrattuna valtakunnalliseen tasoon.

Lisäksi kyselytutkimuksen perusteella Etelä-Savossa perheen elintaso näyttäytyy useampien indikaattoreiden osalta olevan heikompi kuin valtakunnallisesti. Perheiden tuen tarve niin odotusaikana kuin syntymän jälkeen näyttää Etelä-Savossa olevan suurempaa verrattuna koko maan vastaaviin lukuihin. Samalla huomattavissa on, että perheet käyttävät saatavilla olevia palveluita enemmän kuin valtakunnallisesti. Päihteiden käytön osalta Etelä-Savossa tupakointi on hieman runsaampaa sekä humalahakuinen juominen vauvan syntymän jälkeen, mutta raskauden aikana alkoholin käyttö vähäisempää. Koronan vaikutus on huolestuttanut useamman indikaattorin perusteella Etelä-Savossa vanhempia selkeästi enemmän kuin keskimäärin koko maassa. Koettu terveys Etelä-Savossa vanhemmilla on verrannollisesti parempi kuin koko maassa.

Perheiden kysely

Yhtenä perhekeskustoiminnan arvioinnin osana järjestettiin perheiden kysely 2020. Vastauksia tuli kuuden kunnan alueelta Pieksämäki (181), Mikkeli (172), Mäntyharju (16), Puumala (11), Hirvensalmi (7), Kangasniemi (1).

Perheiden lapsiperhearjen sujuvuutta helpottaa eniten isovanhempien (67%) ja sukulaisten ja ystävien apu (40%). Arjen helpotusta toi myös järjestöjen ja seurakunnan toiminta (n. 25%), lasten ja perheiden palvelut (17%), joista erityisesti varhaiskasvatus sekä sotepalveluista perheohjaus ja perhetyö ja neuvola. Eniten tietoa eri toimijoista hankitaan omien tuttavien ja verkostojen kautta sekä eri toimijoiden omilta sivuilta.

Perheiden nostamia keinoja, joilla erityisesti voidaan tukea arjen muutostilanteissa, kuten muutto, ero, lapsen koulun vaihtuminen tai läheisen sairastuminen

- helposti saatavilla olevalla tiedolla, tuella ja matalan kynnyksen palveluilla
- tarjoamalla keskustelu mahdollisuutta sekä antamalla avointa neuvontaa ja ohjausta
- kuuntelemisen taito on tärkeä
- aktiivisesti apua tarjoamalla
- konkreettisella kotiin annettavalla lasten- ja kotihoitoavulla
- vertaistuellla
- kaikkien perheen jäsenten yhdenaikaisella tukemisella
- toimijoiden välisellä saumattomalla yhteistyöllä sekä ketterillä palveluilla
- maksuttomalla lyhytaikaisella avulla, joka järjestyy ilman jonoja ja turhaa byrokratiaa

Perheiden mukanaolosta toteutuu mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen (67% erittäin hyvin/hyvin) ja perusopetuksen toimintaan (63% erittäin hyvin/hyvin). Tarpeiden kuuleminen ja aito kohtaaminen palveluissa oli korkealla tasolla kaikilla toimijoilla: varhaiskasvatuksessa (86% erittäin hyvin/hyvin) sosiaali- ja terveyspalveluissa (85%), perusopetus (75%), järjestöt (56%), seurakunta (54%). Esimerkkinä hyvästä kohtaamisesta mainintoja tuli eniten varhaiskasvatukseen, neuvolaan, kouluterveydenhuoltoon, perusopetukseen sekä seurakuntaan ja diakoniapalveluihin.

Eniten lapsiperheiden viime aikoina käyttämien palveluiden joukossa olivat suun terveydenhuolto, kouluterveydenhuolto, perusopetus, lastenneuvolapalvelut, varhaiskasvatus, lääkäripalvelut, kulttuuri- ja liikuntapalvelut sekä kelan palvelut. Yhteydenotto koettiin helpoimmaksi ja asiointi sujuvaksi neuvolassa ja kouluterveydenhuollossa.

Palveluiden parantamisessa nostettiin esiin

- sähköinen ajanvarausjärjestelmän kehittäminen

- laajempi ja voimakkaampi palveluiden markkinointi
- lisää nuorisotiloja ja nuorten vapaa-ajanviettomahdollisuuksia
- matalan kynnyksen palveluita lisää
- enemmän ilta- ja viikonloppuaikoja
- enemmän edullisempia palveluja

Peruskoululaiset ja nuoret

Lasten ja nuorten hyvinvoinnin tilaa Etelä-Savossa tarkastellaan kouluterveyskyselyyn 2021 sekä yksittäisten muiden aineistojen perusteella. Kouluterveyskysely toteutetaan joka toinen vuosi ja kyselyyn ovat vastanneet perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaiset sekä lukioiden ja ammatillisten oppilaitosten 1.-2-vuoden opiskelijat jo usean vuoden ajan. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaiset ja heidän huoltajansa ovat tulleet mukaan vuodesta 2017 alkaen. Vuonna 2021 kouluterveyskyselyssä ovat olleet mukana kaikki Etelä-Savon kunnat.

Myönteisiä muutoksia

- Lasten eli 4.-5.-luokkalaisten kokemus mahdollisuudesta keskustella koulussa aikuisten kanssa mieltä painavista asioissa on parantunut Etelä-Savossa keskimäärin, 2017: 48,4 % 2021: 57,3 % (koko maa 2021: 56,1 %). Myös ammatillisessa koulutuksessa opiskelijoiden kokemus oli hieman parantunut sekä tytöillä että pojilla, sukupuoli yhteensä 2019: 52,7 %, 2021: 55,8 % (koko maa 2021: 51,7 %).
- Vanhemman liiallisen alkoholinkäytön kokemus 4.-5. luokkalaisilla on vähentynyt edelliseen kouluterveyskyselyyn verrattaessa, 2019: 2,6 %, 2021: 1,9 % (koko maa 2021: 1,8 %).
- 4-5 luokkalaisten poikien keskusteluyhteys vanhempien kanssa parantunut, hyvä keskusteluyhteys 2017: 59,7 %, 2021: 64,8 % (koko maa, pojat 2021: 64,0 %).
- Harrastaminen on yleistä kaikissa tutkimusryhmissä, vaikka perusopetusikäisillä tapahtunut pientä laskua vuodesta 2019. Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (2021):
 - 4.-5. lk: 85,8 % (koko maa: 86,3 %)
 - 8.-9. lk: 95,3 % (95,8 %)
 - lukio: 98,3 % (98,0)
 - ammatillinen: 93,7 % (91,8 %)

Kielteisiä muutoksia

- Yksinäisyyden kokemus nuorilla on kasvanut, mutta ei yli maan keskitason
 - 8-9. luokkalaiset tytöt kokevat yksinäisyyttä 22,2 %, joka oli sama luku kuin maassa keskimäärin. **Yksinäisyyden tunteen kasvu vuodesta 2019 on 8,2 %**. Myös pojilla lisääntynyt hieman, 2021: 7,7 %
 - Lukiolaisista yksinäisyyttä kokee 16,1 %, kun vuonna 2019 itsensä yksinäiseksi tunsi 10,1 %, tytöt 2019: 13,3 %, 2021: 20,9 % (koko maa 2021: 22,6 %)
 - Ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla yksinäisyyden kokemus lisääntynyt, yksinäisyyttä koki vuonna 2021 pojista 8,4 % ja tytöistä 24,7 % (koko maa 2021: pojat 10,2 %, tytöt 26,4 %)
- Mahdollisuus keskustella koulussa aikuisen kanssa mieltä painavista asioista on lukiolaisten kokemuksen mukaan vähentynyt, erityisesti pojilla, pojat 2019: 58,0 %, 2021: 51,1 %, tytöt 2019: 48,9 %, 2021: 47,2 %

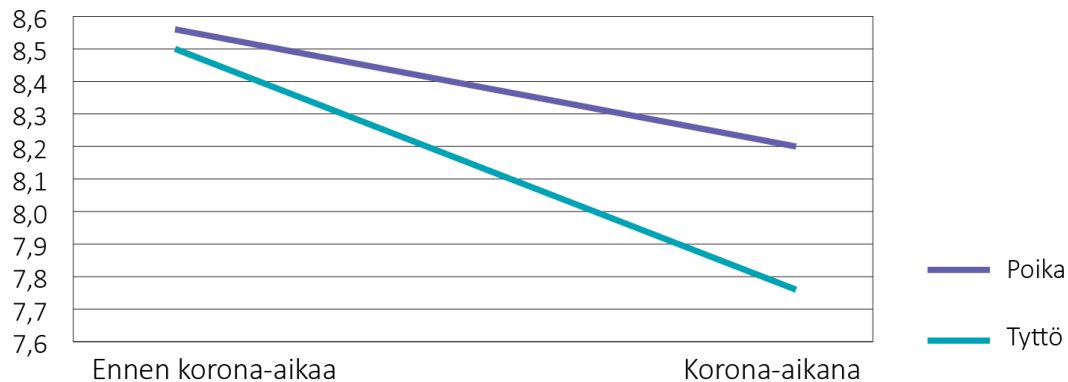
- Tyttöjen hyvinvointi on heikentynyt kaikissa nuorten tutkimusryhmissä, esim. kokee terveydentilansa keskimääräiseksi tai huonoksi -indikaattorin osuudet lisääntyneet selvästi, samoin hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa -indikaattorin osuus pienentynyt
 - Esim. eteläsavolaisten 8-9 luokkalaisista tytöistä piti koulunkäynnistä vuonna 2019 61,4 %, kun se vuoden 2021 kyselyn perusteella oli 54,3 %. Pudotusta 7,1 %. Vastaavassa ikäryhmässä poikien koulutytytyväisyys oli noussut hieman eli 0,6 %.
 - 8-9 luokkalaisista tytöistä 36,4 % kokee terveydentilansa keskinertaiseksi tai huonoksi, kun aikaisemmin vuonna 2019 tulos ikäluokasta oli 26,7 %. Vastaavassa ikäluokassa pojista koki samoin 15,3 %.
- 8-9 luokkalaista alle 8 tuntia vuorokaudessa nukkuvien nuorten osuus on kasvanut koko ikäluokassa 3,8 % kahden vuoden takaisesta, pojilla 4,1 % ja tytöillä 3,6 %.

Koronan vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin

Kouluterveyskyselyssä kysyttiin vuonna 2021 myös koronan vaikutuksista lasten ja nuorten elämään. Tulosten mukaan koronaepidemian vaikutukset Etelä-Savon lasten ja nuorten arkeen näyttäytyivät saman suuntaisesti kuin maassa keskimäärin. Koronaepidemia on vähentänyt yhteydenpitoa isovanhempiin Etelä-Savossa, mutta keskimääräistä vähemmän kuin muualla suomessa asuvilla lapsilla. Koronaepidemian aikana erityisesti tytöt ovat olleet huolissaan siitä, että läheinen saa koronavirustartunnan, ei niinkään siitä, että itse sairastuu. Tulosten mukaan koronaepidemia vähensi lasten ja nuorten yhteydenpitoa kavereihin saman suuntaisesti kuin koko maassa. Tuloksista voidaan myös päätellä, että Etelä-savolaiset lapset ja nuoret kokivat saaneensa tukea ja apua oppimiseen etäopetuksen aikana sekä koulunkäyntiin lukukauden aikana hieman keskimääräistä enemmän kuin maassa keskimäärin. (Liite 1, koronavaikutukset).

Korona-ajan tuomat riskit lasten ja nuorten hyvinvoinnille liittyvät valtaosin pandemian hillitsemiseksi valittuihin toimenpiteisiin ja toimenpiteistä seuranneisiin nuorten ystäväpiiriin, opiskelun, harrastusten ja tilakokemuksen muutoksiin. Erityisenä haasteena on eriarvoistuminen, jos fyysinen, henkinen tai materiaallinen pahoinvointi kasaantuu niille, joiden resurssit ovat jo alun perin muita heikompia. Myös sosiaali- ja terveysministeriön asettaman koronatyöryhmän arvioissa tuodaan laajasti ilmi lasten ja nuorten hyvinvoinnin vajeiden kasvun ja kasautumisen ilmiöitä korona-aikana. Turvattomuus, ahdistus ja muut mielen hyvinvointiin vaikuttavat kysymykset ovat näkyneet esimerkiksi auttavissa puhelin- ja nettipalveluissa. Koronan lopulliset vaikutukset nuoriin tulevat näkyviin vasta myöhemmin. Koronapandemia vaikuttaa nuorten hyvinvointiin ja terveyteen vielä pitkään. (Valtioneuvosto 2021.)

Tyytyväisyys elämään ennen koronapandemiaa ja sen aikana. 15–25-vuotiaiden kouluarvosanojen 4–10 keskiarvot sukupuolittain.

KUVIO yllä. 15–25-vuotiaiden nuorten elämään tyytyväisyyden muutos ennen ja jälkeen korona-ajan alun sukupuolen mukaan.

Hyvinvoinnin ja tyytyväisyyden heikentyminen ei ole yllättävää, sillä monet koronarajoituksista ovat vaikuttaneet erityisen voimakkaasti lasten ja nuorten elämän keskeisiin osa-alueisiin, kuten opetukseen ja kasvatukseen, kaverisuhteisiin, harrastustoimintoihin ja julkisiin sekä puolijulkisiin hengailupaikkoihin. Myös nuorten työttömyys ja työvoimapalveluiden käyttö ovat lisääntyneet korona-aikana (Lahtinen & Haikkola 2021), mikä aiheuttaa todennäköisesti huolta toimeentulosta ja heijastuu siten elämäntyytyväisyyteen. (Nuorten tyytyväisyys elämään korona-ajan ensimmäisen puolen vuoden aikana, Nuorisotutkimus verkosto; Jenni Lahtinen ja Sami Myllyniemi)

Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten arjessa on huomattu perheiden hyvinvoinnin heikkeneminen. Ilmenemismuotoja on erilaisia lasten ja nuorten iästä riippuen. Kaiken oirehdinnan osalta on mahdotonta sanoa, mitkä ovat koronavaikutuksia ja mikä kehitys on alkanut kenties jo aiemmin, mutta korona on kielteistä kehitystä edelleen vahvistanut.

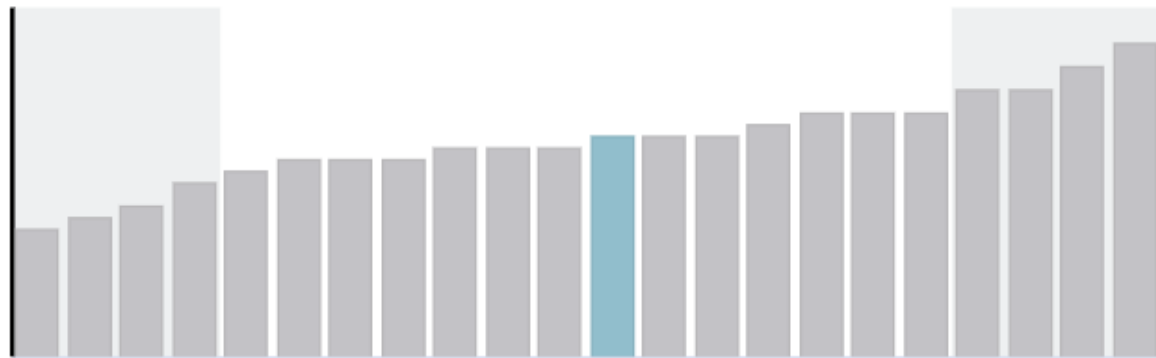
Turvallisuus ja kasvuympäristö

Etelä-Savon osalta on tapahtunut muutosta positiiviseen 4.-5.-luokkalaisten haitallisesta kokemuksesta vanhempien liiallisesta alkoholinkäytöstä. Edellisessä mittauksessa luku oli maan korkein (2,6 %), mutta nyt se on vain hieman yli maan keskiarvon (1,9 %). Toisaalta lukio-opiskelijat kokevat vanhempiensa liiallisen alkoholin käytön aiheuttavan haittaa (7,3 %) useammin kuin maassa keskimäärin (6,1 %).

Taulukko 6: Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista, (2021), www.proto.thl.fi

Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Etelä-Savo:
1,9 %

Koko maa: 1,8 ■ Valittu hyvinvointialue ■ 4 alinta ja 4 ylintä

3 LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET

Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointisuunnitelmassa on tavoitteena määritellä yhteinen tavoitetilä painopistealueista ja keinoista, joilla vahvistetaan perheiden hyvinvointia ja omia voimavaroja sekä autetaan tarpeen mukaisilla palveluilla oikea-aikaisesti. Suunnitelmassa mainitaan yhdessä kehitettyjä esimerkkejä ja menetelmiä, joita kaikkien kannustetaan kokeilevan omassa työssään.

3.1. TOIMIMME PERHELÄHTÖISESTI LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVÄKSI

Lapsi- ja perheystävällinen yhteistoiminta edellyttää isoa toimintakulttuurin, -tapojen ja asenteiden muuttumista organisaatio lähtöisestä ajattelusta perhelähtöiseen kokonaisuuksien tarkasteluun. Etelä-Savossa on otettu käyttöön systeminen työskentelymalli. Lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalityön henkilöstö on koulutettu systemisen työtteen käyttöön. Uudenlaiset työskentelyä palvelevat tiimirakenteet on luotu ja perheterapeutit tukevat systemistä työskentelyä. Lasten, nuorten ja perheiden johtoryhmässä on linjattu, että systemisen työtteen käyttöönottoa laajennetaan lapsi- ja perhepalveluissa

- vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta lisäämällä sitä edistäviä menetelmiä arjen työssä ja päätöksenteossa

- lisätä lapsiystävällistä toimintakulttuuria vahvistavien työmenetelmien käyttöä: lapsivaikutusten arviointi, lapsiystävällinen kunta ja -maakunta sertifikaatti, perheystävällinen työpaikka ja lapsibudjetointi
- sopia yhteistyön vastuuhenkilöt ja mahdollistaa lasten, nuorten ja perheiden mukanaolo toiminnassa ja palveluiden kehittämisessä ja arvioinnissa
- suunnitella ja toteuttaa maakunnallisessa yhteistyössä sellaiset palvelukokonaisuudet, joista perheet hyötyvät. Esimerkinä näistä mm. jotkut ryhmämuotoiset palvelut (perhevalmennus), joissa pienissä kunnissa ei ole riittävästi perheitä tai erityistä osaamista vaativat palvelut (lastensuojelu)
- mahdollista perheille helppo yhteydenotto toimijoihin ja tarjota tukea hyvinvoinnin vahvistamiseen, ei vasta sitten kun ongelmat ovat jo syntyneet

3.2 VAHVISTAMME HYVINVOINTIA, TURVALLISUUTTA, OSALLISUUTTA JA YHDENVERTAISUUTTA

Kaikkien tehtävänä on tukea ja vahvistaa lapsen, nuoren ja hänen läheistensä hyvinvointia. Työn perustana on aito kohtaaminen, kuuleminen ja huolen tunnistaminen sekä mitä kuuluu -kysymyksen esittäminen. Arjen huolet tulee tunnistaa ja asiat ottaa puheeksi.

Perhekeskustoiminnassa perheet otetaan aktiivisesti mukaan sekä mahdollistetaan vapaaehtoisuuteen pohjautuva kansalaislähtöinen toiminta. Eteläsavolaiset perheet pitivät onnistuneen palvelun keskeisenä kriteerinä aitoa kohtaamista.

Taulukko/kuva 9: Aidon kohtaamisen huoneentaulu (LAPE Etelä-Savo muutosohjelma 2018)

Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin, turvallisuuden, osallisuuden ja yhdenvertaisuuden takaamiseksi meidän tulee varmistaa, että

- jokaisella lapsella ja nuorella on vähintään yksi turvallinen ja pysyvä aikuissuhde

- huomioimme jokaisen yksilölliset tarpeet ja ainutlaatuisuuden
- huomioimme heidän toimintakykyyn vaikuttavat eri osa-alueet: fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen
- jokaisella on oma merkityksellinen juttu ja he tuntevat kuuluvansa itselle tärkeään joukkoon
- kunnioitamme jokaisen omaa tilaa ja omia kiinnostuksen kohteita
- kohtaamme aidosti ja yhdenvertaisesti lapsia ja nuoria sekä heidän läheisiään
- mahdollistamme lasten ja nuorten osallisuuden omassa asiassaan ja vaikuttamisen heitä koskeviin asioihin
- lasten ja nuorten perheenjäsenet ja läheiset saavat tarvittaessa tukea omassa kasvatustehtävässään ja parisuhteessaan

Maakunnallisia painopistealueita ja keinoja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistamiseksi:

Painopisteet	Keinot/tavat/ menetelmät				
	Pienet lapset	Koululaiset	Nuoret	Koko perhe	Erityistä
Hyvät elintavat	Elintapaohjaus neuvolatarkastuksen mukaan Vahvuutta vanhemmuuteen -ryhmät Tunne ja vuorovaikutus -kasvatus	Hyvän välipalan mahdollistaminen Toiminnallista opetusta lisää Tunne-, vuorovaikutus- ja turvataito- kasvatus Elintapaohjaus	Päihteettömyyden vaihtoehtojen tarjoaminen esim. nuorisopalvelut, harrastustoiminta Tunne-, ja vuorovaikutus- ja turvataitokasvatus Elintapaohjaus	Neuvokas perhetyöskentely	Otetaan puheeksi Lisätään liikettä Moniammatillinen neuvokas perhetyön koulutusta ja kokeiluja
Omat juttu/ harrastus kaikille	Mahdollisuus tutustua ja kokeilla	Yksi kerho-/ harrastetilapäivä viikossa, myös kuljetusoppilaille mahdolliseksi Mahdollisuus tutustua ja kokeilla	Erialaisten vapaa-ajan vaihtoehtojen tarjoaminen	Mahdollistetaan perheen yhteisiä juttuja	Mahdollistetaan osallistuminen: aikataulutus, kulkeminen, kokeileminen, eri toimijat yhdessä, edullisuus, tiedotus
Lapsi - ja perheläinen vuorovaikutus	Lasten osallisuus: esim. kiva päivä, -työskentely lapsiryhmien kanssa. Lapset puheeksi Systeeminen työskentely	Luokkien kanssa työskentely lukuvuosittain, osallisuus-työkalu Lapset puheeksi Systeeminen työskentely	Lapset puheeksi Systeeminen työskentely	Lapset puheeksi Systeeminen työskentely	Lasten ja nuorten toimijuuden tunnustaminen Etelä-Savoon Lapset-puheeksi kouluttajakoulutus
Lasten ja nuorten vaikuttaminen		Oppilaskunnat Lasten parlamentti	Nuoret vaikuttajat Etelä-savo, kuntien nuorisovaltuusto	Perheparlamentti	Lapsivaikutusten arviointi käyttöön osana päätöksentekoa
Hyvinvoinnin tuki/ avoin toiminta	Avoin varhaiskasvatus Kahvilat, kerhot, ryhmät	Kerhot	Ohjaamot/nuorisotilat Ohjaus ja neuvonta	Perheiden kohtaamispaikat Perheneuvo Avoimet perheillat	Kohtaaminen Perhelähtöinen tiedottaminen, toiminta ja tuki Järjestöjen seurakunnan kansalaislähtöistä toimintaa Kumppanuus, yhteinen intressi

Turvallisuus

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus fyysisesti, psyykkisesti ja sosiaalisesti turvalliseen kasvuympäristöön. Hyväksyvässä, turvallisessa ja kannattelevassa kasvuympäristössä lapselle rakentuu rauhassa ja pidemmällä ajanjaksolla sisäinen emotionaalinen turvallisuus. Emotionaalinen turvallisuus näkyy lapsen uskalluksena näyttää ja ilmaista tunteensa. Jokaisella lapsella on oltava vähintään yksi turvallinen aikuinen elämässään.

Turvallisuuden ja hyvän kasvuympäristön luominen tapahtuu myös lapsen ja nuoren oman oppimisen kautta. Tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehitys, kaveritaidot ja erilaisuuden ymmärtäminen ovat tärkeitä. Turvataitoja tarvitaan, jotta lapsi ja nuori osaa suojata itseään ja omaa turvallisuuttaan. Näiden taitojen edellytyksenä on, että lapsen ja nuoren kasvuympäristö on tukenut hänen terveen itsetuntonsa kehittymistä.

Koti on lapsen tärkein kasvuympäristö. Muissa yhteisöissä kuten päiväkodeissa ja kouluissa voivat aikuiset, lapset ja nuoret yhdessä tehdä paljon sen eteen, että jokainen tuntisi kuuluvansa joukkoon ja olevansa hyväksyty. Ottaessasi turvallisuuden puheeksi niin pienten lasten kuin nuorten kanssa, voit käyttää tukenasi Turva 10 -kysymyksiä. Niiden käyttöön on perehtynyt kasvatuksen ja sote-alan ammattilaisia. Jokaisessa kunnassa laaditaan koulukohtaiset turvallisuussuunnitelmat.

Lapset oikeuksien sopimuksessa todetaan muun muassa, että lapsella on oikeus hyvään elämään. Hyvän elämän malleja on monenlaisia, mutta aikuisten täytyy aina suojella lasta väkivallalta ja huonolta kohtelulta, eikä lasta ei saa satuttaa millään tavalla.

Lapsella on oikeus saada koti, ruokaa ja vaatteita. Lapsella on oikein haaveilla myös tavanomaisista lapsen ja nuoren elämään liittyvistä asioista kuten puhelin, harrastukset. Valtion ja kuntien pitää auttaa vanhempia niin, että lapsi voi elää turvallisesti. Aikuisten täytyy suojella lasta huumeilta ja seksuaaliselta häirinnältä. www.lapsenoikeudet.fi

Yhteiskunnan kehityksen kannalta on tärkeää tarjota tukea myönteiseen vanhemmuuteen niin, ettei vanhempien tarvitse arjen paineissa turvautua fyysisen tai henkisen väkivallan käyttöön. Vanhempia auttamalla autetaan lasten tilannetta. Lapsi oppii vanhemmiltaan mallintamalla. Kun hän oppii ratkaisemaan ongelmia ilman väkivaltaa, hän osaa sen aikuisenakin.

Suositteluvia keinoja turvallisuustyöskentelyssä

- otetaan turvallisuus puheeksi lasten ja nuorten kanssa Turva10 kysymysten avulla
- kysy lapselta missä sinun on hyvä olla?
- seksuaalikasvatuksen hyödyntäminen

Osallisuus

Osallisuus on kokemus kuulumisesta joukkoon sekä kokemus siitä, että on mahdollisuuksia vaikuttaa itselleen merkityksellisiin asioihin. Osallisuus on huomioitava yhteiskunnan eri osaluilla, myös osana päätöksentekoa.

Lapsen osallisuus on sekä lapsen perus- ja ihmisoikeus että osa jokaisen lapsen ja nuoren arkielämää. Lapsen osallisuudessa on kyse ennen kaikkea siitä, miten lapsi voi olla mukana omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa ja kokea pääsevänsä osallistumaan. Usein lapsen ja nuoren osallisuus mahdollistuu aikuisten tuella ja myötävaikutuksella niin arkisissa tilanteissa kuin juridisissa menettelyissäkin.

(Kansallinen lapsistrategia 2021. Valtioneuvosto)

Osallisuuden edistämiseksi tulee ottaa huomioon osallisuuden eri osa-alueet (tieto-, toiminta-, palvelu- ja päätösosallisuus) ja niiden toteutumisen mahdollistaminen lasten ja nuorten arjen toimintaympäristöissä. Keskeistä osallisuuden toteutumiselle on lapsen ja nuoren omakohtainen ja voimaannuttava kokemus. Osallisuus ilmenee parhaiten silloin, kun lapsi ja nuori tuntee kuuluvansa johonkin yhteisöön, jossa tulee kuulluksi ja joka tukee oman identiteetin rakentumista ja eheyttä. Osallisuus mahdollistaa osallistumisen ja luo mahdollisuuksia vuorovaikutukseen ja yhteistoimintaan.

Osallisuuden ja hyvinvoinnin perusta luodaan lapsuudessa. Osallisuuden edistäminen on pohjimmiltaan ihmisen kasvun tukemista yhteisöjen jäsenenä. Lasten ja nuorten osallistuminen oman lähiympäristönsä ja arkensa suunnitteluun sekä palveluiden kehittämiseen on tärkeä osa kasvamista osaksi yhteiskuntaa. On tärkeää, että lapsia ja nuoria kuullaan päiväkodin ja koulun arjessa sekä muissa arkiympäristöjen sekä toimintakulttuurien kehittämisessä.

Lasten ja nuorten osallisuuden kehittäminen kunnassa ja maakunnassa tulee nähdä lisäarvona, joka tuo koko kuntaorganisaatioon elävyyttä ja uutta näkökulmaa. Hyvinvoinnin edistäminen lähtee osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamisesta

Kansallisen lapsistrategian (2020) yhtenä keskeisenä tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten osallisuutta suomalaisessa yhteiskunnassa. Lasten ja nuorten osallisuus ja osallistuminen tulee ottaa vakavasti kaikilla yhteiskunnan ja hallinnon tasoilla, ja ne asettavat valmistelulle ja päätöksenteolle tärkeän haasteen. Lapsistrategiassa lapsen ja nuoren toimijuutta korostavassa näkökulmassa ajatellaan, ettei lasten maailmasta tule lähtökohtaisesti sulkea pois niin sanottuja aikuisten asioita (osallisuus), mutta että asiat tulee esittää heille ikätasoon ja kompetenssiin sopivilla tavoilla (suojaus).

Lasten ja nuorten osallisuuden toteutuminen vaatii aikuisten prosessin kirkastamista, vastavuoroisuuden vahvistamista sekä uudenlaisia tapoja ymmärtää lasten ja nuorten osallisuus. Keskeistä on miettiä, mitä tapahtuu sen jälkeen, kun lapsia/nuoria on kuultu ja he ovat saaneet olla mukana.

Lasten ja nuorten osallisuus yhteiskunnassa:

- hyväksytään lasten ja nuorten tieto aidosti osaksi päätöksentekoa
- avataan väyliä, joilla lapset ja nuoret voivat tehdä näkökulmansa näkyviksi
- osallistetaan lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä aikuisia selvittämään lasten näkökulmia
- ei väheksytä lasten ja nuorten toimintaa ja tapoja
- tunnistetaan lasten ja nuorten tavat kasvaa ja toimia yhteiskunnan jäsenenä
- vahvistetaan lasten ja nuorten tietoisuutta oikeuksistaan osallistua

(Kansallinen lapsistrategia 2020. Valtioneuvosto.)

Etelä-Savossa osallisuuden kehittämisen keskeisenä tavoitteena on ollut lisätä erilaisten lasten, nuorten ja perheiden ääntä lapsi-, nuori- ja perhelähtöisen toimintakulttuurin sekä toiminnan ja palveluiden kehittämisessä ja päätöksenteossa.

Suositteluvia keinoja osallisuuden lisäämiseksi lasten, nuorten ja perheiden kanssa

- otetaan lapset, nuoret ja perheet mukaan toiminnan ja palveluiden kehittämiseen
- kohdataan ja kuullaan lasta ja nuorta aidosti hänen arkiympäristössään
- yhteisen tiedon ja eri toimijoiden tarjonnan yhteensovittaminen lapsi-, nuori- ja perhelähtöisesti
- hyödynnetään osallisuuden työkaluja arjen työssä ja toiminnan kehittämisessä

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Jokaisen toimijan tulee edistää yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Yhdenvertaisuuden osalta tulee ottaa huomioon erityisesti seuraavat asiat: ikä, alkuperä, kansalaisuus, kieli, uskonto, vakaumus, mielipide, poliittinen toiminta, ammattiyhdistystoiminta, perhesuhteet, terveydentila, vammaisuus, seksuaalinen suuntautuminen tai muu henkilöön liittyvä syy. Tasa-arvolla tarkoitetaan erityisesti tasa-arvoa sukupuolesta riippumatta.

Koulujen ja oppilaitosten tulee huolehtia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisestä myös lakisääteisten suunnitelmien kautta. Muilla toimijoilla suunnitelma veloitteet koskevat lähinnä henkilöstöä ja organisaatiota yleensä.

Koulut ja oppilaitokset ovat velvollisia laatimaan toiminnan kehittämiseen tähtäävän tasa-arvosuunnitelman eli toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman. Toiminnallinen tasa-arvosuunnitelma on työkalu, joka tukee sukupuolten tasa-arvon edistämistä kaikessa oppilaitoksen toiminnassa. Tasa-arvosuunnitelmassa tulee olla 1) selvitys koulun tai oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta ja 2) toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi, sekä siinä 3) tulee arvioida aiempien toimenpiteiden toteuttamista ja tuloksia. Erityisesti tulee huomioida opiskelijavalinnat, oppimiserot, opintosuoritusten arviointi sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen.

Kouluilla ja oppilaitoksilla tulee olla myös yhdenvertaisuussuunnitelma. Yhdenvertaisuuslaissa säädetään, että koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia. Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

3.3 LISÄÄMME VARHAISEN TUEN TARJOAMISTA LAPSILLE, NUORILLE JA PERHEILLE

Varhaisen tuen tavoitteena on lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin vahvistaminen ja arjen sujumuuden helpottaminen. Yhteistyötä vahvistamaan on perustettu maakunnallinen varhaisen tuen työryhmä. Maakunnallisia painopistealueita ja keinoja varhaisen tuen vahvistamiseksi ovat

Perustaa perheiden kohtaamispaikkoja ja tarjota monipuolisesti avointa toimintaa, vertaistukea, neuvontaa ja palveluja ilman ajanvarausta²

Taulukko/kuva 10: Esimerkki kohtaamispaikkaverkostosta (LAPE Etelä-Savo muutosohjelma 2018)

Kohtaamispaikkatoiminnan yhteensovitetun toiminnan tulee sisältää yhteistoiminnan mahdollistama tila ja siihen verkostoituvat toimijoiden yhdessä suunnittelema toiminta ja tuki.

Esimerkiksi:

- avointa toimintaa: avoin varhaiskasvatus, kahvilatoimintaa, kerhoja, vapaaehtoistyön mahdollisuuden, perheiden vapaan kohtaamisen
- vertaistukea: teemallisia ryhmiä, sovittuja porukoita, teemakahvila, suljetut ryhmät
- varhainen tuki: lastenhoito, tukea vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja eroauttaminen
- perheneuvoverkoston kotipesä: perheille suora yhteydenottomahdollisuus (yksi numero ja sähköinen yhteydenotto)
- palvelut: tapaamiset ilman ajanvarausta, vastaanotto, ryhmämuotoiset palvelut esim. perhevalmennus

Tarjota lapsi-, nuori- ja perhelähtöistä ohjausta, neuvontaa ja tukea elämäntilanteen muutoksissa

Mikkelin alueella Perheneuvo tarjoaa ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille Essoten viidessä kunnassa. Perheneuvo on käytettävissä keskusteluun elämäntilanteesta, palveluneuvontaan tai

arjen kysymyksiin liittyen. Perheneuvosta saat tietoa kuntasi tarjoamista mahdollisuuksista, tapahtumista ja palveluista lapsiperheille. Perheneuvossa vastataan puheluihin soittoaikana ja sähköisiin yhteydenottoihin 1-3 arkipäivän aikana. Perheneuvotyötä toteutetaan esimerkiksi puhelimitse, sähköisesti ja kotikäynnillä. Perheneuvotyötä hoitavat kuntakohtaiset perheneuvotyöntekijät.

Savonlinnan ja Enonkosken alueella toimii Lasten ja nuorten palveluluukku, mikä tarjoaa matalan kynnyksen apua kaikkiin lasten ja nuorten pulmiin sekä terveyteen ja sairauksiin liittyviin kysymyksiin. Palveluluukulla tehdyn hoidontarpeen arvioinnin pohjalta voidaan yhteydenottajalle antaa aika myös muiden palveluiden piiriin. Lasten ja nuorten palveluluukku toimii ma-pe puhelimitse, sähköisen lomakkeen sekä chatin kautta. Sähköinen yhteydenotto on mahdollinen 24/7. Siihen vastataan heti seuraavana työpäivänä.

Pieksämäellä palveluohjaus tarjoaa ohjausta ja neuvontaa lapsiperheille suunnattuihin sosiaali- ja terveystalouteen liittyen. Palveluohjauksen tarkoituksena on yhteensovittaa ja koordinoita perhepalveluita tekemällä monialainen ensiarvio perheen tilanteesta, kartoittaa yhdessä perheen ja verkoston kanssa minkälaisesta tuesta perhe voisi hyötyä sekä järjestää perheelle tarvittava tuki. Palveluohjauksen tavoitteena on vähentää ammattilaisten päällekkäistä työtä ja resurssien hukkaamista. Asiakkaiden osallisuutta korostetaan ja lapsen/perheen tilanteesta tehdään yksi tilannearvio, jolloin viive palveluiden järjestämisessä vähenee. Ammattilaisten osalta siirrytään rinnakkaisesta työskentelemisestä yhdessä tekemiseen. Palveluohjaus tunnistaa ilmiöitä ja tuottaa tietoa palvelujen kehittämiseen, johtamiseen sekä päätöksentekoon.

Nuorten neuvontaa, ohjausta ja tukea ilman ajanvarausta tarjotaan ohjaamoista ja pienemmissä kunnissa nuorisotyön kautta. Etelä-Savosta löytyvät ohjaamot ovat ohjaamo Olkkari Mikkeli, Ohjaamo Pieksämäki ja Ohjaamo Savonlinna. Ohjaamo on kaikille 13–29-vuotiaille suunnattu paikka, joka kokoaa eri palvelut saman katon alle. Ohjaamo tarjoaa tietoa, neuvontaa ja ohjausta koulutukseen, työllistymiseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa. Kun nuori saapuu ohjaamoon, nuori on aina oikeassa paikassa. Ohjaamotoimintaa kehitetään ja vahvistetaan koko maakunnan alueella osana maakunnallista kehittämistyötä sekä Mikkelin Ohjaamo 2.0 -hankkeessa. Hanke kohdentuu kaikkiin Etelä-Savon kuntiin.

Ohjaamoissa toimii erilaisia alle 30-vuotiaiden omaehtoisia vertaisryhmiä sekä ammattilaisten vetämiä ryhmiä. Nuoria sekä eri ammattilaisia osallistetaan ja otetaan mukaan kehittämään toimintaa. Lisäksi kaikissa kolmessa Ohjaamossa toimii vuoden 2022 loppuun asti Onni-hanke. Valtion budjettiriihessä on varattu Onni toiminnan vakiinnuttamiseksi rahoitus 2023 alusta alkaen. Onni hanke kehittää Ohjaamoiden psykososiaalista tukea, joka on nuorten psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävää tavoitteellista ja suunnitelmallista työtä. Tukea saa esimerkiksi mielen hyvinvointiin, sosiaalisiin suhteisiin, itsenäistymiseen ja arjen hallintaan. Toiminta on yksilötyötä tai ryhmämuotoista toimintaa.

Varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen tunne- ja vuorovaikutuskasvatuksen lisäksi järjestetään erillisiä, kohdennettuja varhaisen tuen tunnetaitoihin liittyviä ryhmiä lapsille ja nuorille eri toimijoiden järjestämänä, mm. ohjaamot, nuorisotyö, järjestöt, opiskeluhoitopalvelut ja muut sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut.

Tarjota vanhemmuuden, parisuhteen ja erotilanteiden tukea perheille

Lapsella on lähtökohtaisesti oikeus elää vanhempiensa kanssa, jos hänellä on hyvä ja turvallista olla heidän kanssaan. Vanhemmista erossa asuvalla lapsella on oikeus tavata ja pitää säännöllisesti yhteyttä molempiin vanhempiinsa. Tapaaminen voidaan estää, jos se on lapsen edun vastaista (lapsen oikeuksien sopimus) Vanhemmuuden tuessa tavoitellaan varhaista arjen tukea koko perheen hyvinvoinnin vahvistamiseksi. Suositeltavia keinoja on lisätä vertaistuellista ja ryhmämuotoista toimintaa sekä yksilöllistä tukea elämäntilanteen muutoksissa. Lapsi- ja perheystävälliset ratkaisut kuten työelämän joustot tukevat perheiden hyvinvointia.

Suosittelavia vanhemmuutta tukevia työkaluja toimijoiden käyttöön

- avoimien teemallisten perheiltojen järjestäminen.
- Lapset puheeksi-työmenetelmän käyttö lapsen eri ikäkausina lapsi- ja perhelähtöisen vuorovaikutuksen lisäämiseksi

Vanhempien parisuhteella on vaikutusta lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointiin. Parisuhde on eri asia kuin vanhemmuussuhde. Parisuhdetta voi ja kannattaa tukea. Usein parisuhteen hoito jää vähemmälle, kun perheeseen syntyy lapsi. Lapsi oppii suhdetaitoja ja parisuhdemallin vanhempien ja läheisten aikuisten vuorovaikutuksen kautta. Tutkimusten mukaan vanhempien välinen riitely on erittäin haitallista lasten kehitykselle. Vuorovaikutustaitoja voi oppia. Vanhempien välinen rakentava ristiriitojen ratkaisu mahdollistaa lapselle kasvurauhan. Työntekijät voivat ottaa parisuhteen puheeksi osana muuta perheiden tukemista. Apuna tässä on [parisuhteen tuen kortti](#). Tarvittaessa pariskunnat voi ohjata matalan kynnyksen ammatillisen parisuhteen tuen palveluihin.

Pariterapian vaikuttavuutta on tutkittu laajasti ja vaikuttavuustutkimusten mukaan pariterapia auttaa kolmea neljästä parisuhdeongelmasta kärsivästä pariskunnasta. Voidaankin sanoa, että onnistumisprosentti vastaa ohitusleikkauksen onnistumisprosenttia. Vaikuttavuustutkimusten mukaan asiakkaat kertovat keskustelelevansa rakentavammin, kun terapeutti suhteen ulkopuolisena on läsnä. Kun terapeutti kohtaa puoliset tasapuolisen empaattisesti ja suhtautuu kummankin näkökulmaan vakavasti, asiakkaat saavat uudenlaisen kokemuksen, jossa kumpaakaan ei vähätellä, tuomita tai loukata.

Fokus siirtyy yksilöistä vuorovaikutukseen, jossa molemmilla puolisoilla on vaikutusvaltaa.

Parisuhteen päättyessä eroon, vanhemmuussuhdetta kannattaa tukea. Tutkimusten mukaan lapset voivat erotilanteessa sitä paremmin, mitä paremmin vanhemmat pystyvät hoitamaan vanhemmuussuhdetta muuttuneessa tilanteessa.

Suosittelavia erotilanteiden tuen työkaluja perheiden ja eri toimijoiden työntekijöiden käyttöön

- ohjata ja tukea perheitä tekemään vanhemmuussuunnitelma erotilanteissa, (<https://stm.fi/vanhemmuussuunnitelma>)
- järjestää erotilanteiden vertaisryhmätoiminnot lapsille, nuorille sekä vanhemmille teemalliset kahvilat esim. erokahvila toimintojen tarjoaminen perheille
- eron ensiapupisteen työskentelyn järjestäminen ja tarjoaminen perheille eri toimijoiden yhteistyönä
- eroseminaarien järjestäminen

3.4 TARJOAMME LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN TARPEISIIN PERUSTUVIA PALVELUJA

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut kootaan yhdeksi palvelukokonaisuudeksi, jota kutsutaan Perhekeskukseksi. **Perhekeskustoiminnalla tarkoitetaan integroituja lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveystalveluja.** Perhekeskus käsittää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja terveyttä edistävää sekä varhaista tukea, hoitoa ja kuntoutusta tarjoavan monialaisen palveluverkoston. Perhekeskuksia kehitetään valtakunnallisen perhekeskustoimintamallin avulla. Toimintamallin mukaisesti perhekeskuksessa sovitaan yhteen lapsiperheiden sosiaali- ja terveystalvelut, sivistystalvelut, kuntien toimet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminta perheitä hyödyttäväksi toimivaksi kokonaisuudeksi. Käytännön toiminta suunnitellaan alueellisesti ja paikallisesti yhdessä kuntien muiden talvelujen sekä järjestöjen ja seurakuntien kanssa. Perhekeskuksen talvelut toimivat verkostomaisesti. Niitä voidaan tarjota palveluntajien toimipisteissä yhteen koottuina tai erillisinä tai tuoda asiakkaan kotiin, varhaiskasvatuksen toimipaikkaan tai kouluun tai tarjota sähköisinä talveluina. Lapsiperheille suunnattujen sosiaali- ja terveystalvelujen osalta perhekeskukset toimivat osana sosiaali- ja terveystalvelukeskusta. Perhekeskusten kehittäminen perustuu vastaaviin periaatteisiin ja samaan lainsäädäntöön kuin kansallinen sosiaali- ja terveystalvelukeskusten kehittäminen.

Palvelukokonaisuudessa sitoudutaan YK:n lapsen oikeuksien sopimusten noudattamiseen sekä Unicefin lapsiystävällisen kuntien ja maakunnan mukaisiin ratkaisuihin. Palvelukokonaisuuden toteutusta ohjaavat myös maakunnallinen hyvinvointikertomus sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä lastensuojelun käsikirja. Talveluiden sisällön tuottamista ohjaa keskeinen sotea ja kuntia sekä niiden yhteistyötä ohjaava lainsäädäntö.

Taulukko/kuva 12: Lasten, nuorten ja perheiden perhekeskuksen palveluverkkokuva (THL/perhekeskustoiminta)

Keskeiset maakunnalliset periaatteet kaikissa talveluiden tarjoamisessa ovat

- huomioida koko perheen tilanne
- alueellinen yhdenvertaisuus ja talveluiden saavutettavuus
- talvelut ovat saatavilla sujuvasti ja mahdollisimman lähellä lasten ja nuorten arkiympäristöä
- eri toimijat suunnittelevat talveluja yhtenä kokonaisuutena
- vältetään jonoja, pompottelua ja toimijalta toiselle lähettelyä

- palveluiden tarjoamisen tavoitteena on yhdessä perheen kanssa toteutettu yksi yhteinen tilannekuva, monitoimijainen arviointi ja suunnitelma
- perheiden yksilöllisten tarpeiden mukaisten ja riittävien palveluiden tarjoaminen
- perheiden aito kohtaaminen ja oman arvion kuuleminen

Kunnan palvelut perhekeskustoiminnassa

Hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa kuntaan jäävät perhekeskustoimintaan kuuluvat palvelut ovat ensisijaisesti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja sivistystoimen palveluja.

- varhaiskasvatus
- esiopetus
- perusopetus
- nuorisopalvelut
- liikuntapalvelut
- kulttuuripalvelut
- monialaiset kohtaamispaikat
- hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ml. ehkäisevä päihdetyö

Myös toisen asteen koulutus eli lukiot ja ammatillinen koulutus ovat osin osa perhekeskustoimintaa.

Varhaiskasvatuksella, esi- ja perusopetuksella on perhekeskustoimijoista toiminnallisesti suurin rooli lasten ja nuorten elämässä. Varhaiskasvatuksessa myös vanhempien kohtaaminen on päivittäistä. Perhekeskustoiminnan perusajatus on, että lapsi, nuori ja perhe asuu kunnassa ja heidän luonnollinen kasvu- ja arkiympäristönsä tulee ottaa huomioon perhekeskustoiminnassa. Lapsille ja nuorille suunnattu toiminta ja palvelut on hyvä mahdollisimman laajasti integroida osaksi varhaiskasvatuksen ja koulun ja oppilaitosten arkea. Esi- ja perusopetuksella sekä toisen asteen oppilaitoksilla on oppilas- ja opiskelijahuoltolaisissa sekä opetussuunnitelmissa selkeä velvoite hyvinvoinnin edistämiseen sekä yhteisöllisen että yksilökohtaisen opiskeluhuollon toteuttamiseen yhdessä opiskeluhoitopalveluiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa.

Nuoriso-, liikunta- ja kulttuuripalveluilla on keskeinen merkitys hyvinvoinnin ja oman toimijuuden vahvistajana. Nuorisopalvelut ovat vahvasti osana nuorten monialaisten palvelujen tarjoamista ja kehittämistä, mm. ohjaamotoiminnan ja koulunuorisotyön osalta. Kirjastot toimivat myös lasten, nuorten ja perheiden kohtaamispaikkoina ja palvelujen tarjoajana.

Kunnan teknisillä ja elinvoimaan liittyvillä palveluilla ja päätöksillä vaikutetaan olennaisesti lasten, nuorten ja perheiden arkiympäristöön ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Avoimia yhteisöllisellä periaatteella toimivia kohtaamispaikkoja kannattaa sijoittaa remontoitavien/uusien päiväkotien ja koulujen yhteyteen. Kunnan tarjoamat kirjasto- ja nuorisopalvelut ja niiden tilat voivat myös toimia yhteisöllisinä kohtaamispaikkoina taajamissa. Kunta on keskeisessä roolissa paikallisen kohtaamispaikkatoiminnan mahdollistajana ja järjestäjänä niin tilojen kuin yhteistoiminnan osana. Sote-toimijoiden rooli on järjestää toimintaa ja palveluja myös kohtaamispaikoissa. Sote-palvelun integrointi osaksi arkea mahdollistetaan luomalla integroituja palvelukokonaisuuksia ja yhteistoimintatiloja. Toimivassa yhteisöllisessä

kohtaamispaikkatilasta löytyvät asiakaspalvelutiloja yksilökohtaiselle sote-palvelulle, yhteinen avara tila ryhmämuotoiselle palvelulle ja ryhmätoiminnalle sekä ilmainen toimintamahdollisuus järjestöjen vapaaehtois- ja avoimelle vertaistuelliselle toiminnalle.

Kuntien palveluiden ja päätöksenteon tulee perustua lapsi- ja perheystävälliseen toimintakulttuuriin sekä lapsivaikutusten arviointiin. Kunnat vastaavat myös kuntalaisten osallisuuden edistämisestä.

Perhekeskustoiminnan sosiaali- ja terveystalvet ja niiden integrointi

Perhekeskuksen sosiaali- ja terveystalveluiden ensisijainen tavoite on hyvinvoiva lapsi ja perhe. Talveluissa tulee tarjota ennaltaehkääiseviä- ja varhaisen tuen talveluja. Sosiaali- ja terveystalvet toimivat yhteistyössä ja tukevat kuntia heidän terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tehtävässään. Tähän tehtäväalueeseen kuuluu mm. hyvinvoinnin seuranta ja edistäminen, tuen tarpeita vastaavien talveluiden järjestäminen ja lasten haitallisten kasvuolosuhteiden poistaminen tukemalla vanhemmuutta ja lapsen hyvinvointia. Kasvuolojen vahvistamista toteutetaan ehkääisevällä lastensuojelulla, joka on kaikkien lasten, nuorten ja perheiden kanssa toimivien yhteinen tehtävä. Kaikessa talveluiden järjestämisessä ja tuottamisessa tulee noudattaa lapsen oikeuksien toteutumista ja lapsivaikutusten arviointia.

Perhekeskuksen sosiaali- ja terveystalveluihin kuuluvat universaalit lasten, nuorten ja perheiden talvet, joissa integroituvat sosiaali- ja terveystalvet esim. neuvolassa terveydenhoitaja ja perheohjaus/perhetyö.

Perhekeskustoiminnan universaaleja sosiaali- ja terveystalveluja ovat

- äitiys-, ehkääisy- ja perhesuunnitteluneuvola sekä lastenneuvolatalvet
- opiskeluhuoltotalvet eli esi- ja perusopetuksen sekä toisen asteen kuraattori- ja psykologitalvet sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitaja- ja lääkäritalvet
- esiopetuksen, koulun ja oppilaitoksen oppilas- ja opiskeluhuolto sisältää sekä yhteisöllistä että yksilökohtaista opiskeluhuoltoa, jota toteutetaan yhdessä koulun ja oppilaitoksen henkilöstön kanssa sekä tarvittaessa yhdessä soten ja muiden toimijoiden kanssa integroiden talvet lapsen, nuoren ja perheiden tarpeita vastaavaksi kokonaisuudeksi.

Perhekeskustoimintaan kuuluvat perustason sosiaali- ja terveystalvet

- sosiaaltalveluiden osalta näitä ovat ainakin kotitalvet, perhetyö, tukisuhdetoiminta (tukihenkilöt ja tukiperheet) lapsiperheiden sosiaalityö ja -ohjaus, kasvatustalvet ja perheneuvonta sekä perheoikeudelliset talvet
- terveystalveluiden osalta äitiys- ja lastenneuvolatalvet sekä ehkääisy- ja perhesuunnitteluneuvola, lääkäri- ja psykologitalvet
 - fysio-, puhe-, ravitsemus- ja toimintaterapia.
 - neuvolan perhetyö
 - lasten- ja nuorten perusterveydenhuollon mielenterveys- ja päihdetalvet

Perhekeskustoimintaan kuuluvat erityistason sosiaali- ja terveystyöpalvelut

- lasten ja nuorten erikoissairaanhoido
- lastensuojelu
- lähisuhdeväkivaltatyö

Maakunnallisessa perhekeskustoiminnassa on tavoitteena vahva palveluiden yhteensovittaminen. Palveluiden yhteensovittamisessa on kyse siitä, että perheen tarpeen pohjalta kootaan tuesta ja erilaisista palveluista muodostuva yhdessä sovittu kokonaisuus, joka on kirjattuna yhteiseen suunnitelmaan. Perheen kanssa sovitut palvelut ovat saatavilla sujuvasti ja oikea-aikaisesti. Palvelut vastaavat perheiden tarpeisiin, kun heillä on käytettävissä monialainen arviointi, yksi yhteinen suunnitelma ja tarpeidensa mukainen tuki ja palvelut niin perus- kuin erityistasolta.

Maakunnallisessa perhekeskustoiminnassa on tavoitteena vahva palveluiden yhteensovittaminen. Palveluiden yhteensovittamisessa on kyse siitä, että perheen tarpeen pohjalta kootaan hoidosta, tuesta ja palveluista muodostuva yhdessä sovittu kokonaisuus, joka on kirjattuna yhteiseen suunnitelmaan. Perheen kanssa sovitut palvelut ovat saatavilla sujuvasti ja oikea-aikaisesti. Palvelut vastaavat perheiden tarpeisiin, kun heillä on käytettävissä monialainen arviointi, yksi yhteinen suunnitelma ja tarpeidensa mukainen tuki ja palvelut niin perus- kuin erityistasolta.

Järjestöt, seurakunnat ja yritykset mukana perhekeskustoiminnassa

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnan on tehtävä yhteistyötä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa sekä edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia. (Terveydenhuoltolaki 12§ (sekä tuleva sote-järjestämislaki 6§)

Järjestöjen rooli perhekeskustoiminnassa on laaja. Järjestöt voivat esimerkiksi tarjota monipuolista vertaistuellista toimintaa ja varhaista tukea mahdollistaa vapaaehtoistoimintaa ja perheiden arkea tukevaa toimintaa toimia palveluiden tuottajana osana sosiaali- ja terveystyöpalveluja sekä sivistystoimea.

Järjestöjen roolissa on hyvä erottaa kolme ulottuvuutta:

1) Kansalaislähtöinen ja avustuksiin perustuva hyvinvoinnin ja terveyden edistäjän rooli. Tämän mahdollistaminen edellyttää erityisesti kunnilta ja tulevilta sote hyvinvointialueilta avustuksia ja tukitoimia, jotta perhekeskustoiminnassa toteutuisi mahdollisimman vahva ja laaja vapaaehtois- ja voittoa tavoittelematon perheiden hyväksi tehtävä toiminta. Hyvä esimerkki on myös Pieksämäen kohtaamispaikka perheiden Hermanni, jossa MLL ja Pieksämäen kaupunki toteuttavat saman katon alla mm. avointa varhaiskasvatusta yhteisvoimin.

2) Asiantuntijuuteen ja ammatilliseen osaamiseen perustuva psykososiaalista tukea. Järjestöjen tukityö perustuu pääsääntöisesti avustuksiin ja hankerahoituksiin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajat voivat rahoittaa työtä osittain. Järjestöt voivat keskittyä joihinkin erityiskysymyksiin kuten Viola ry väkivaltatyöhön.

3) Palvelun tuottajan rooli erityisesti sote-palveluissa. Etelä-Savossa ei ole juuri lainkaan palvelujen tuottajan roolissa toimivaa järjestöä, joka tuottaisi palveluja lapsiperheille.

Perhekeskustoiminnan yhteistyösopimuksessa on ollut mukana järjestöistä Etelä-Savon yrittäjät ry, MLL Järvi-Suomen piiri ry ja Viola - väkivallasta vapaaksi ry. Näiden lisäksi monet järjestöt tekevät työtä lapsiperheiden hyväksi. Tavoitteena olisi edelleen laajentaa lapsiperhejärjestöjen yhteistyötä ja saada lisää järjestöjä mukaan perhekeskustoiminnan toteutukseen ja mukaan perhekeskustoiminnan yhteistyösopimukseen.

Seurakuntien toiminta tukee lapsia, perheitä, vanhemmuutta ja parisuhdetta elämän eri vaiheissa. Seurakunnat voivat olla toteuttamassa perhekeskustoimintaa usean toimintamuotonsa kautta, kuten varhaiskasvatus, nuorisotyö, diakoniatyö, Perheasiain neuvottelukeskus, vapaaehtoistoiminta sekä määräaikaiset hankkeet. Seurakuntien työntekijät tuovat toimintaan oman ammattiosaamisensa, ja vapaaehtoiset oman työpanoksensa. Paikkakunnan mahdollisuuksista ja tarpeista riippuen painotukset ja työntekijäryhmät voivat olla erilaisia ja seurakunnan osuus perheiden tukiverkostossa tilanteen mukainen. Joissakin tapauksissa seurakunnan työntekijä tuo mukanaan erityisosaamista (esim. vammaiset, uusperheet, taloudellisen tuen erityistilanteet). Uusia toimintamuotoja kehitetään jatkuvasti, ja erilaisiin kokeiluihin on valmiutta. Käyttökelpoinen toimintatapa on esimerkiksi työparityöskentely, jossa toimijat tulevat eri organisaatioista.

Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyö tavoittaa suuren määrän lapsiperheitä omassa toiminnassaan ja ne tarjoavat monipuolista yhteisöllistä toimintaa ja palveluja. Seurakunnat järjestävät mm. perhekerhoja, leirejä ja vertaistuellista toimintaa. Seurakuntien laaja toiminta, palvelut ja tilat ovat osa perhekeskustoimintaa ja tarjoavat lapsille, nuorille ja perheille yhden vaihtoehtoisen osallistumiskanavan. Erityisen suurena järjestöjen ja seurakunnan rooli avoimen toiminnan ja varhaisen tuen järjestäjänä näyttäytyy kaupunkikeskustojen ulkopuolella ja maaseutualueella. Keskeisenä palvelun tuottajana seurakunta toimii mm. perheasioiden sovittelussa Etelä-Savossa.

Yritykset tarjoavat perheille erilaisia palveluja sekä vapailla markkinoilla että sosiaali- ja terveystalouden tuottajana (ostopalveluna). Palvelusetelin kautta perhe voi valita lapsi- ja perhepalveluja mm. lapsiperheiden kotipalvelussa. Perheillä on käytössä paljon vapaaehtoisia lapsi- ja nuorisovakuutuksia, joiden turvin he käyttävät yksityisiä palveluja, erityisesti terveystalouden palveluja.

Suositteluvia toimintamalleja perhekeskusverkoston toimijoille

Perhekeskuksen palveluverkoston toimijoiden suositeltavia keinoja perhelähtöisten ja yhteen sovitettujen palveluiden saavuttamiseksi

- ohjauksen ja neuvonnan ja varhaisen tuen palveluissa on mukana kunnan, sosiaali- ja terveydenhuollon, järjestöjen ja seurakuntien ammattilaisia mm. perheneuvo, ryhmätoiminnot, tapaamiset ilman ajanvarausta, eron ensiapu
- lisätään vertaistuellista ryhmätoimintaa ja palveluiden yhteissuunnittelua ja -tarjoamista eri toimijoiden kesken, mukaan lukien varhaiskasvatuksen, koulun ja oppilaitoksen toiminta

- käytetään näyttöön perustuvia työmenetelmiä: Etelä-Savo painopisteenä lapset puheeksi ja pilotoinnissa MDFT (multi demensional Family therapy), IPC (interpersoonallinen ohjanta)
- mahdollistetaan palveluihin ohjaus yksilöllisen tarpeen ja kokemuksen perusteella esim. yksinäisyys
- tarjotaan monialaista palvelutarpeen arviointia jalkauttaen erityisen tason osaamista mukaan yhteiseen työskentelyyn
- tuodaan erityisen tason osaaminen perustason lasten, nuorten ja perheiden kanssa tehtävän työn tueksi (arviointi, jalkautuminen, konsultaatiokäytännöt)
- koulutetaan työntekijät ja vahvistetaan systemisen työotteen käyttöä lapsiperhepalveluissa ja lastensuojelussa
- vahvistetaan erityisesti perheterapeutista työskentelyä ja perhetyön osallisuutta työskentelyssä.
- koulutetaan ja hyödynnetään alueellista lähisuhdeväkivaltatyön osaamista ja verkostoa entistä tiiviimmin (puheeksi otto, avainhenkilöt, marak, Viola ry:n palvelut)
- huomioidaan koulun erityisen ja vaativan tuen oppilaat ja tarjotaan riittävät erityisen palvelut lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sekä tunnistetaan tuen tarve jo varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana luoden monialainen tuki perheelle riittävän varhaisessa vaiheessa

4 SEURANTA

LAPE-muutosohjelman tulostavoitteissa on asetettu vuodelle 2025 seuraavat tulospaikat:

LAPSI- JA PERHEPALVELUIDEN MUUTOSOHJELMAN (LAPE) TULOSINDIKAATTORIT

- Lasten/nuorten ja vanhempien välinen vuorovaikutus on parantunut
- Lasten ja nuorten yksinäisyys on vähentynyt
- Jokaisella lapsella on vähintään yksi turvallinen ja pysyvä aikuissuhde
- Kiisaaminen (varhaiskasvatuksessa ja koulussa) on vähentynyt
- Jokaisella lapsella/nuorella on harrastus
- Koulutuksen keskeytyminen on vähentynyt (sekä perusopetuksessa että toisen asteen koulutuksessa)
- Lasten ja nuorten kiinnittyminen kouluun on vahvistunut
- Lasten ja nuorten kokema väkivalta on vähentynyt
- Ehdollisen tuomion saaneiden, valvonnassa olevien nuorten määrä on vähentynyt.
- Vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmien aiheuttamat haitat lapsille ovat vähentyneet
- Vanhempien erojen aiheuttamat haitat lapsille ovat vähentyneet
- Lasten, nuorten ja vanhempien kokemus osallisuudesta palveluissa (varhaiskasvatus, koulu, lastensuojelu, terveys- ja kuntoutuspalvelut jne.) on parantunut
- Perheystävällisten toimintamuotojen käyttö työpaikoilla on lisääntynyt ja vanhempien kokemus työkuormitus on vähentynyt
- Lasten, nuorten ja perheiden kokemus palvelujärjestelmän toimivuudesta on parantunut.

(STM 2016.)

Etelä-Savo on mukana FinLapset 3 - 4 kk ja 4-vuotiaiden tiedonkeruussa ja kouluterveyskyselyissä 4.-5.-luokkalaisille sekä 8.-9-luokkalaisille ja toisen asteen opiskelijoille.

Perhekeskustoiminnan arvioinnissa huomioidaan kuntien ja maakuntien hyvinvointikertomusten minimitietopaketteja, joiden tavoitteena on yhdenmukaistaa ja tehdä vertailukelpoiseksi eri organisaatioiden suunnitelmia. Sote-palveluista luodaan tietopaketteja, joista lasten, nuorten ja perheiden palveluille on tulossa oma tietopaketti. Tietopaketin avulla palveluiden järjestäjä voi tarkastella palvelukokonaisuuksia. Indikaattorityö jatkuu kansallisesti ja maakuntien alueella tulevaisuudessakin. Lisäksi hyvinvoinnin vahvistamistyössä huomioidaan asetetut HYTE-kertoimet.

4.2. PERHEKESKUSTOIMINNAN ARVIOINTI

Etelä-Savon perhekeskustoiminnan kokonaisvaltaiseen arviointiin on luotu arviointipohja vuoden 2019 aikana osana LAPE muutosohjelman työskentelyä. Paketti on koottu perhekeskustoimijoiden ja lapsiperhepalveluiden johdon LAPE akatemian työskentelyssä.

Perhekeskustoiminnan arviointi on toteutettu ensimmäisen kerran vuonna 2020. Arviointi toimi samalla sote-keskushankkeen lähtötilanneselvityksenä lasten, nuorten ja perheiden palveluiden osalta. Arviointi piti sisällään vuoden 2019 aikana sovitut arviointi- ja seurantaosiot:

- 1) Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin seurantaindikaattorit
- 2) Etelä-Savon perhekeskustoiminnan indikaattorit (toimijoiden kysely ja erikseen sovitut indikaattorit)
- 3) Perheiden kokemukset (kysely toteutettiin loka-marraskuussa 2020)

Arvioinnin yhteenveto on luettavissa kokonaisuudessaan lape.etela-savo.com sivustolta. Tässä suunnitelmassa viitataan arvioinnissa mukana olleisiin indikaattoreihin ja tuloksiin.

Keskeiset tulokset perhekeskustoiminnan kehittämisessä

TULOS 1: Perheiden elintapaohjauksen tunnettavuudessa on kehitettävää

TULOS 2: Erityistä huomiota tulee kiinnittää alakouluikäisten hyvinvointiin (4-5lk kysely)

TULOS 3: Työnantajilta ja toimijoilta toivotaan joustavampia lapsi- ja perhelähtöisiä toimintatapoja mm. mahdollisuus etätöihin, joustavat työaikajärjestelyt tai varhaiskasvatuksen joustavat käytännöt hoitopaikan sijainnin ja lasten osallistumisen suhteen.

TULOS 4: Erityistä parannettavaa on toimijoiden yhteisessä viestinnässä

Muita huomioita arviointiaineistosta

- Lapset puheeksi on eniten toimijoiden käyttämä varhaisen työn muoto, mutta sen tunnettavuudessa perheiden keskuudessa sekä toimijoiden seurannassa menetelmän käytöstä on parannettavaa.
- Perheiden mielestä he tulevat parhaiten kuulluksi varhaiskasvatuksessa, jossa myös otettiin vanhempia eniten mukaan toiminnan suunnitteluun.
- Nuorten osalta on käytössä useita osallisuutta mahdollistavia edustuksellisia vaikuttamiskanavia ja avoimia osallistumisen mahdollisuuksia.

- Eniten kehitettävää osallisuudessa oli päätöksentekoon osallistumisen mahdollistamisessa perheille
- Perheitä tuettaisiin parhaiten arjen sujuvuudessa tarjoamalla keskustelumahdollisuutta, konkreettista apua kotiin, tukemalla koko perhettä, vertaistuellalla sekä yhden luukun periaatteella toimivilla palveluilla.
- Varhaisen tuen ja sosiaalihuoltolain mukaiset perhetyön ja kodin- ja lastenhoitopalveluiden piirissä olevien perheiden määrä on lisääntynyt (SOTE arviointi 2019), mutta se on edelleen alhaisin kokomaan ja verrokkimaakuntien tuloksiin verrattuna.

Vuoden 2021 työskentelyn osalta arvioinnin tiedonkeruu ja tulosten analysointi toteutetaan kevään 2022 aikana. Tulevien vuosien aikana perhekeskustoiminnan arviointi yhteen sovitetaan tulevan hyvinvointialueen ja yhdessä sovitun monitoimijaisen tiedolla johtamisen sisältöihin.

5 PUUMALAN KUNNAN KUNTAKOHTAINEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMA

5.1 LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN TILA PUUMALASSA

5.1.1 Hyvinvointi-indikaattorit

Hyvinvointi-indikaattorit ovat liitteenä 3. Indikaattoreiden pohjalta voidaan todeta seuraavaa:

- 0 – 6 –vuotiaiden määrä on vähentynyt vuodesta 2015 vuoteen 2020 n. 35 %. Tämä näkyy kotihoidontukea ja kotihoidon tuen kuntalisän saaneiden perheiden määrän vähenemisenä. Esiopetusryhmä on myös pienentynyt vastaavana ajanjaksona 50 %. 7 – 15 –vuotiaiden määrä on vähentynyt vastaavana ajanjaksona n. 23 %. Tämä on näkynyt peruskoulun oppilasmäärän vähentymisenä, koko peruskoulu on yksisarjainen ja jakotunteja ei enää paljoa tarvita.
16 – 24 –vuotiaiden määrä on vähentynyt vastaavana ajanjaksona n. 13 %. Peruskoulun jälkeen kaikki oppilaat lähtevät muualle 2. asteen oppilaitoksiin. Lasten ja nuorten määrän väheneminen asettaa haasteita koulutus-, nuoriso- ja liikunta- sekä kulttuuripalvelujen järjestämiseen lapsille ja nuorille.
- Lapsiperheiden määrä on vähentynyt n. 5 %. Yhden vanhemman perheiden määrä kaikista lapsiperheistä on kuitenkin kasvanut n. 6 %. Tämä tuo paineita erilaisten tukipalvelujen järjestämiselle.
- Noin 30 % kouluikäisistä lapsista ja nuorista asuu haja-asutusalueella, joka tuo haasteita lasten ja nuorten harrastustoiminnan järjestämiseen tasapuolisesti kaikille.
- Koulutuksen ulkopuolelle jääneiden 17 – 24 –vuotiaiden osuus ikäluokasta on hieman vähentynyt, n. 0,6 %. Nuorisotyöttömyys on hieman kasvanut vuodesta 2015 ollen 12,3 % ikäluokan työvoimasta vuonna 2020. Nämä tuovat haasteita opinto-ohjaukseen, etsivään nuorisotyöhön ja sosiaalipalvelujen tarjotaan.
- Perustoimeentulotukea saaneiden 18-24 -vuotiaiden vastaavan ikäisestä väestöstä on kasvanut jopa 10,2 % vuodesta 2016 vuoteen 2020.
- Lapsiperheiden pienituloisuusaste on ei ole paljoakaan muuttunut ja on huomattavasti pienempi kuin kunnan yleinen pienituloisuusaste.

- Lastensuojeluilmoitusten määrä on noussut vuodesta 2015 vuoteen 2020 jopa 41 ilmoituksella. Eniten nousua on ollut vuonna 2020.
- Lastensuojelun avohuollon 0-20 -vuotiaiden asiakkaiden määrä on pysynyt jokseenkin ennallaan.

5.1.2 Hyvinvointikyselyn tulokset

Syksyllä 2020 ja 2021 yhtenäiskoulu toteutti 3.-9. -luokkalaisille oppilaiden hyvinvointikyselyt, jotka olivat kouluterveyskyselyä huomattavasti laajempia. Kyselyn keskeiset tulokset olivat seuraavat:

1. Mitä mieltä olet koulua koskevista väitteistä?

Samaa tai lähes samaa mieltä

	2020	2021
Tilat ovat siistit ja hyvät	93,6	87,0
Pihalla on hyvä pelata ja leikkiä	89,6	84,1
Kouluni on turvallinen	96,1	92,8
Luokkien kalusteet ovat sopivia	75,4	73,9
Ruoka on hyvää ja sitä saa riittävästi	74,1	66,2

2. Mitä mieltä olet koulussa olemiseen liittyvistä väitteistä?

Samaa tai lähes samaa mieltä

	2020	2021
Tulen mielelläni kouluun	74,1	58,0
Viihdyn koulussani	87,1	63,2
Kouluni aikuiset ovat minulle ystävällisiä	89,6	87,0
Saan hyvää opetusta koulussani	94,8	91,0
Koulussani kannustetaan oppimaan	93,5	85,5
Oppitunneilla on hyvä työrauha	87,0	65,2
Oppitunneilla on sopivasti tekemistä	84,4	79,7
Saan apua opettajalta, jos tarvitsen sitä	92,2	88,4
Saan tukiopetusta, jos tarvitsen sitä	94,8	87,0
Saan erityisopetusta, jos tarvitsen sitä	93,5	83,8
Minulla on ystäviä koulussa	96,1	89,9
Jaksan tehdä läksyni	78,0	69,6
Huoltajani auttavat ja kannustavat minua kouluasioissa	77,9	91,3
Koulussa on joku, jolle voin kertoa huolistani	77,9	80,6
Torstaipäivänavaukset ovat minulle mieluisia	54,6	55,9
Käytän tietotekniikkaa oppimiseen ja tehtävien tekemiseen	89,6	83,3
Luokkatoverit auttavat toisiaan	91,0	85,1
Oppilaiden mielipiteet otetaan huomioon luokan ja koulun asioissa	83,2	74,6
Koulun aikuiset kohtelevat oppilaita tasapuolisesti	67,6	68,7
Koulun aikuisten kanssa on helppo tulla toimeen	81,8	82,1
Minulla on luokallani hyvä olla	84,4	77,3

3. Kiusaaminen

Miten usein sinua on kiusattu koulussa tämän syksyn aikana?

	2020	2021
Ei lainkaan	70,1	71,6
Kerran tai kahdesti	16,9	16,4
2-3 kertaa	5,2	7,5
Noin kerran viikossa	5,2	1,5
Useita kertoja viikossa	2,6	3,0

Jos sinua on kiusattu, oletko kertonut siitä jollekin?

	2020	2021
Olen kertonut	28,6	57,6

Miten usein olet itse osallistunut kiusaamiseen tämän syksyn aikana?

	2020	2021
Ei lainkaan	90,9	73,8
Kerran tai kahdesti	5,2	20,0
2-3 kertaa	3,9	6,15
Noin kerran viikossa	0	0
Useita kertoja viikossa	0	0

Onko kiusaamista selvitetty koulussasi?

	2020	2021
Kyllä	39,0	45,9
Ei	7,8	6,6
En tiedä	42,9	47,5

4. Mitä mieltä olet näistä elämäsi liittyvistä väittämistä?

Samaa tai lähes samaa mieltä

	2020	2021
Tykkään asua Puumalassa	74,1	74,6
Minulla on jokin harrastus	77,9	78,8
Liikun mielelläni vapaa-ajallani	83,1	84,6
Olen tyytyväinen elämääni	81,9	82,1
Olen usein väsynyt	57,2	54,5

5. Millaiseksi tunnet voitisi?

	2020	2021
Erittäin hyvä	26,0	25,8
Melko hyvä	50,6	37,9
Keskinkertainen (ei hyvä eikä huono)	18,2	31,8
Melko huono	3,9	4,5
Erittäin huono	1,3	0

5.1.3 Kouluterveyskyselyn tulokset

4.-5.-luokkien kouluterveyskyselyn 2021 tulosten havaintoja:

- Kiusaamista on kokenut kerran viikossa 30,4%. Määritelmä kiusaamiselle on aika erilainen kuin mitä yleensä käytetään. Tämä tulos ei täsmää hyvinvointikyselyn (syksy 2022) tulosten kanssa.
- Koronasta on ollut huolissaan 42,9%
- Fyysistä uhkaa on kokenut 22,7%
- Mielenterveysasioissa paljon huolta
- Netinkäyttöön liittyviä huolia paljon
- Valtakunnallinen/maakunnallinen huomio: 8% on kokenut seksuaalista häirintää
- Tulee toimeen koulukavereiden kanssa 58% (v.2019 95%)
- Ei syö aamupalaa 36,4%
- Ei nuku tarpeeksi 30,4%
- Kouluruokailuun liittyvät asiat hyvällä mallilla
- Vanhemmat kannustavat 80%: tämä hyvä, mutta entä viidennes, joka ei koe näin?
- Osallisuus/osallistuminen -kokemukset kohentuneet vuodesta 2019
- 100%:lla vähintään yksi hyvä kaveri

8.-9.-luokkien kouluterveyskyselyn 2021 tulosten havaintoja (vertailun vuoksi suluissa kevään 2019 tuloksia):

- Tyytyväisiä elämäänsä on 69,6% (76,9%)
- Harrastaa liikuntaa omatoimisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain 87% (56,5%). Ohjatussa liikunnan harrastamisessa näkyy todennäköisesti koronan vaikutukset 30,4% (45,5%)
- Tietää asuinalueensa harrastusmahdollisuuksista 52,2% (81,8%)
- Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana 52,2% (39,1%)
- Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun 82,6% (78,3%)
- Kokee saavansa myönteistä palautetta tekemisistä 82,6% (73,9%)
- Kokee kuuluvansa itselleen tärkeään ryhmään tai yhteisöön 82,6% (73,9%)
- Kokee saavansa apua silloin, kun todella sitä tarvitsee 91,3% (73,9%)
- Ei lue koskaan omaksi ilokseen kirjoja 60,9% (39,1%)!!
- Vaikeudet oppimistaidoissa vähentyneet yleisesti
- Ei syö aamupalaa 25% (34,6%)
- Kouluruokailuun liittyvät asiat hyvällä mallilla
- Nukkuu arkisin alle 8h 34,8%
- Raittius 62,5% (77,3%)
- Tosi humalassa vähintään kerran kuukaudessa 20,8%!!!
- Omalla paikkakunnalla helppo hankkia huumeita 30,4%!!!
- Suhtautuminen kaikkien päihteiden käyttöön muuttunut hyväksytyimmäksi esim. Hyväksyy ikäisillään alkoholin juomisen vähäisessä määrin 77,3% (34,8%)
- Pitää koulunkäynnistä 56,5% (28,6%)
- Uupumusasteinen väsymys koulutyössä 21,7% (45,5%)
- Luokassa tai ryhmässä hyvä työrauha 95,8% (50%)
- Opettaja eivät kohtele oppilaita oikeudenmukaisesti 30,4% (38,1%)
- Opettajalta saatu välittävä ja oikeudenmukainen kohtelu 52,2% (30%)
- Ei ole kiusattu lainkaan lukuvuoden aikana 79,2% (50%)

5.1.4 Lasten ja nuorten kuuleminen talvella 2022

Lasten ja nuorten kuuleminen suoritettiin helmi-maaliskuussa 2022 päiväkodin 5-vuotiaille puolistrukturoituna yksilöhaastatteluna sekä yhtenäiskoulun 2., 5. ja 8. luokan oppilaille puolistrukturoituna ryhmähaastatteluna. Samaan aikaan 16-18 -vuotiaiden nuorten mielipiteitä selvitettiin nettikyselyllä, johon vastasi 19 nuorta.

5-vuotiaat

Päiväkodissa voi kertoa aikuiselle, jos ei pääse leikkimään muiden lasten kanssa. Siellä saa tehdä niitä asioita, joita haluaa tehdä. Lapsilla on joku turvallinen ja luotettava aikuinen, jolle voi kertoa asioista. Lapsilla on ystäviä muuallakin kuin päiväkodissa.

Aina ei pääse leikkimään muiden lasten kanssa. Kaikkia toiveita päiväkodissa ei kuunnella. Kaikista asioista ei uskalleta kertoa päiväkodissa.

2., 5. ja 8. luokkien oppilaat

Päätöksenteko, myös lapsia ja nuoria koskevista asioita

Nuorimpien koululaisten vastauksista käy ilmi, että aikuiset päättävät tärkeistä asioista, eikä ryhmähaastattelun tulosten perusteella lapset kyseenalaista tätä menettelyä. ”Ei me ehkä päästä kunnantalolle asti, tuntuisi ehkä oudolta, kun ollaan vielä niin pieniä”. 5. luokkalaiset ovat selkeimmin ryhmä, jolla on vähiten tietoa siitä, miten päätökset tehdään ja miten niihin voi vaikuttaa. 8. luokkalaiset nostavat esiin nuorisovaltuuston lasten ja nuorten asioita koskeviin päätöksiin vaikuttavana tahona. Nuorisovaltuustossa tai nuorisovaltuuston jäsenille kertomalla voi tuoda keskusteluun tärkeitä asioita ja saada aikuiset kiinnostumaan niistä. Toisaalta päätöksentekoon liittyen esille nousee myös vastaus ”jotkut kunnan tyypit”, ”ei me tiedetä, miten päätökset tehdään”. 16-18 -vuotiaista nuorista 42 % kertoo seuraavansa Puumalan kunnan päätöksentekoa.

Lapset kokevat, että koulussa aikuiset rohkaisevat kertomaan mielipiteitä. Esille nousee etenkin kouluun ja harrastustoimintaan liittyvät kyselyt sekä niihin liittyen toiveiden toteutuminen. Mielipiteiden kertomiseen ja niiden merkityksellisyyden koetaan kasvavan yläluokilla. 8. luokkalaiset myös kokevat, että heitä on kuunneltu ja ymmärretty vaikka kaikki toiveet eivät voi siinä hetkessä toteutua. 16-18 -vuotiaista nuorista 42 % kokee voivansa vaikuttaa nuoria koskeviin asioihin. 74 % tästä kohderyhmästä kertoo saavansa tarpeeksi tietoa nuoria koskevista asioista Puumalassa.

Puumala-lehti mainittiin tärkeänä tiedotuskanavana. Lapsista tehdyt jutut ovat tärkeitä, nuorista toimittajan kysymyksiin vastaamalla voi ottaa osaa keskusteluun yhteisistä asioista.

Kaverit ja vapaa-ajan viettäminen

Lapsilla ja nuorilla on kavereita, mutta silti osa on kokenut jäävänsä kaveriporukan ulkopuolelle niin koulussa kuin vapaa-ajallakin. Kavereiden tapaamista vaikeuttavat pitkät välimatkat, joiden takia vapaa-ajalla ei voi olla yhdessä niin paljon kuin lapset haluaisivat. Kavereiden kanssa ajanviettopapoihin vaikuttaa lasten ja nuorten pieni määrä, jolloin esimerkiksi jääpelit eivät vapaa-ajalla onnistu. 16-18 -vuotiaista 74 % on ystäviä, joiden kanssa viettää vapaa-aikaa Puumalassa.

Vapaa-aikaa nuorimmat koululaiset viettävät ulkona leikkipuistossa, koulun pihalla ja Norppapuistossa. Isommat koululaiset mainitsevat näiden ulkotilojen lisäksi kaupat ja ”kylällä kaikkialla”. 5. luokkalaiset toivovat myös enemmän tapaamispaikkoja, Minitalon aukioloajoista todetaan sen olevan avoinna ”vain torstaisin ja kestää viiteen”. Nuoret viihtyvät kesäisin myös satamassa. 16-18 -vuotiaiden kyselyn perusteella vain 26 % mielestä on tarpeeksi paikkoja, joissa viettää vapaa-aikaa. Lisäksi kyselyn avoimissa vastauksissa on toivottu enemmän hengailupaikkoja sisätiloihin, jotka ovat aina auki ilman valvontaa sekä lisää aktiviteettejä ja tekemistä.

Lapset ja nuoret kokevat, että aikuiset puuttuvat hyvin syrjintään ja kiusaamiseen. Koulussa aikuiset yhteistyössä vanhempien kanssa toimivat tehokkaasti, mikäli joku lapsista tai nuorista jätetään porukan ulkopuolelle. 16-18 -vuotiaiden mielestä 38 % mielestä Puumalassa ei ole nuoriin kohdistuvaa kiusaamista, 37 % on päinvastaista mieltä.

Turvallinen aikuinen ja tarvittavat palvelut

Lapset kokevat, että aikuisille voi kertoa etenkin kivoista asioista, mutta myös murheista. Lapsia kuuntelevat etenkin vanhemmat, isommat sisarukset, isovanhemmat, harrastusten ohjaajat, oma kissa ja koira, opettajat ja muut koulun aikuiset. Nuoret kokevat omat vanhemmat turvallisiksi aikuisiksi, samoin koululta ja vapaa-aikana löytyy helposti lähestyttäviä aikuisia. Kauempana olevan tärkeän aikuisen voi tavoittaa puhelimitse. 8. luokkalaiset ovat kokeneet tärkeinä opettajan henkilökohtaiset viestit ja kiinnostuksen nuoren hyvinvointiin. Nuoret pitävät tärkeinä myös koulukuraattorin ja NFG:n palveluja. 16-18 -vuotiaista nuorista 79 % tietää, keneen olla yhteydessä tarvitessaan apua ja neuvoja. Tämän kohderyhmän kyselyn avoimissa vastauksissa 16 % toteaa koulukuraattorin ja psykologin palvelut riittämättömiksi ja keskittyvän peruskoulussa lähinnä alaluokkalaisiin.

Yleinen suhtautuminen lapsiin ja nuoriin

Puumalalaiset lapset ja nuoret kokevat olevansa tasaveroisia aikuisten kanssa. 16-18 -vuotiaista nuorista 84 % kokee eri-ikäisten ihmisten olevan Puumalassa tasa-arvoisia. Lapsista ja nuorista keskustellaan positiivisesti, keskusteluissa ei yleensä aliarvioida tai väheksytä. Nuoret kokevat, että heidät huomioidaan riittävästi sekä yksilöinä että nuorten ryhmänä. 16-18 -vuotiaista 33 % kokee nuorista käyvän keskustelun positiivisena, 52 % ei osannut vastata tähän kysymykseen.

Lapset ja nuoret kokevat olevansa tervetulleita julkisiin paikkoihin Puumalassa. Lapset ja nuoret kokevat olevansa tervetulleita esimerkiksi kaappoihin ja kirjastoon, koska aikuiset tervehtivät heitä. Nuorisotalolla on aina joku aikuinen, joka kysyy, miten päivä on mennyt.

”Meillä on kaikki hyvin ja oikeudet toteutuu niin hyvin, ettei näitä ole tarpeen käydä niin usein.” (5 lk)

”Mielestäni Puumalassa on nuorilla monet asiat paremmin, kuin mitä usein tuodaan esille.” (16-18 v.)

5.2. PUUMALAN KUNNAN STRATEGIA LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄJÄNÄ

Puumalan kuntastrategia on laadittu aikajänteelle 2022-2026. Strategia pohjautuu yhteisille arvoille, jotka ohjaavat kunnan ja luottamushenkilöiden toimintaa. Puumalan kunnan arvot ovat **asiakslähtöisyys, avoimuus, positiivisuus, tasa-arvoisuus ja yhteistyökykyisyys**.

Puumalan kunnan visio vuoteen 2026 on ”**Saaristokunta Puumala 2026 on uuden työn ja rohkeiden ratkaisujen kunta, joka on hyvinvoivien ihmisten turvallinen koti Saimaalla**”.

Visiota kohti suuntaamme strategian avulla, mikä rakentuu viiden painopisteen varaan. Painopisteet ovat **Saimaa, yrittäjyys, lapsiperheet, laatuasuminen ja hyvinvointi**. Jokaisen painopisteen kehittämiseksi on asetettu tavoitteet ja mittarit.

1) Saimaa-painopisteen tavoite

- Kirkonkylän ja sataman yleissuunnitelman toimenpiteitä viedään päätöksentekoon ja toteutukseen koko strategiakauden

2) Lapsiperheet-painopisteen tavoitteet

- Unicefin Lapsiystävällinen kunta -mallin toimeenpano, jalkauttaminen ja vaikutusarviointien toteuttaminen
- Lapsen oikeuksien toteutuminen kaikkien lasten kohdalla, etenkin haavoittuvassa ja syrjäytymisuhan alla olevilla
- Lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen etsivän nuorisotyön avulla
- Toiselle asteelle siirtyvää nuorta ja hänen perhettään tuetaan
- Yrittäjyyskasvatuksesta tehdään entistä näkyvämpää ja monipuolisempaa koko perusopetuksessa

3) Hyvinvointi-painopisteen tavoitteet

- Onnellinen ja toimintakykyinen kuntalainen
- Vahvistetaan kuntalaisten ja monipaikkaisten ihmisten osallistumismahdollisuuksia kunnan kehittämiseen
- Kansalaisopiston kurssitarjonnan uudistaminen ja monipuolistaminen
- Puumalassa toimii hyvinvointiasema ja soten digipalvelut ovat helposti vaki- ja vapaa-ajan asukkaiden saatavissa myös hyvinvointialueelle siirtymisen jälkeen
- Pelastustoimi ja ensihoito palvelevat 24 / 7 Puumalassa myös hyvinvointialueelle siirtymisen jälkeen
- Puumala tunnetaan erinomaisesta asiakaspalvelusta
- Kestävä kuntatalous

Hyvinvointipalveluille on laadittu ja hyväksytty vuonna 2019 hyvinvointipalvelujen toimeenpano-ohjelma, joka on johdettu kuntastrategiasta ja tukee siinä olevien tavoitteiden toteutumista. Toimeenpano-ohjelma luo suuntaviivat päätöksenteolle ja jatkuvalla kehittämistyölle.

Ohjelma sisältää

1. Hyvinvointipalvelujen vision: kokeillen, kehittäen, uskaltuen, yhdessä, lähellä, kaikille!
2. Hyvinvointipalvelujen arvot, jotka ovat samat kuin kunnan arvot: asiakslähtöisyys, avoimuus, positiivisuus, tasa-arvoisuus ja yhteistyökykyisyys.

3. Kuntastrategian tavoitteiden toteuttamiseen valitut hyvinvointipalvelujen painopisteet ja tavoitteet jokaiselle vastuualueelle:

- Varhaiskasvatus: osaaminen, hyvinvointi, liikunta, lapsiperheet – vasu, luonto – Saimaa
- Opetuspalvelut: osaaminen, hyvinvointi, lukutaito, lapsiperheet, Saimaa
- Nuorisopalvelut: osaaminen, hyvinvointi, ideoiden toteuttaminen, harrastamisen ja toiminnan tukeminen, osallisuus
- Liikuntapalvelut: osaaminen, luontoliikunta, liikuntapaikat, liikunnan tukeminen, osallisuus
- Kansalaisopisto: osaaminen, hyvinvointi, laatuasuminen, lapsiperheet, Saimaa
- Kirjasto ja kulttuuri: saavutettavuus, hyvinvointi, musiikki, yrittäjyys, Saimaa

5.3. PUUMALAN KUNNAN HYVINVOINTIKERTOMUS JA -SUUNNITELMA LASTEN, NUORTEN JA PERHEIDEN NÄKÖKULMASTA

Puumalan kunnanvaltuusto on hyväksynyt 28.8.2017 hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman vuosille 2017-2020. Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman tavoitteita ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua. Valtuusto on hyväksynyt 13.12.2021 hyvinvointikertomuksen vuosiraportin vuodelta 2021 ja hyvinvointisuunnitelman vuodelle 2022.

Hyvinvointikertomus

Puumalan väestöllinen huoltosuhde on heikentynyt nopeasti, noin 5 prosenttiyksikköä vuodessa. Vuonna 2020 huoltosuhteen kasvu kuitenkin hieman hidastui. Demografinen huoltosuhde ilmaisee, kuinka monta alle 15-vuotiasta ja 65-vuotta täyttänyttä on sataa 15 - 64-vuotiasta (työikäistä) kohti. Huoltosuhteen heikentyminen johtuu siten pääosin väestön ikääntymisestä.

Vieraskielisten osuus on vakiintunut tasolle, joka on noin 20 henkeä / 1 000 henkilöä kohden.

Lapsiperheiden suhteellinen osuus on pysynyt hyvin pienenä ja on verrokkijoukon pienin. Noin joka viides puumalalainen perhe on lapsiperhe. Positiivista kehitystä on tapahtunut väestön koulutustasossa, joka on kasvanut viime vuodet erittäin hyvin. Vuonna 2020 muuttoliike kääntyi positiiviseksi.

Tulotaso on kuntalaisilla kehittynyt positiivisesti ja työllisyys on parantunut. Lasten pienituloisuusaste on Puumalassa verrokkikuntien pienin ja hieman laskenut parin edeltävän vuoden tasosta. Lasten pienituloisuusaste kertoo pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaitten henkilöiden osuuden prosentteina kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Pienituloisuuden rajana käytetään 60 % suomalaisten kotitalouksien käytettävissä olevan ekvivalentin rahatulon (uudistetulla OECD-skaalalla laskien) mediaanista kunakin vuonna. Myös toimeentulotukea saaneiden lapsiperheiden osuus kaikista lapsiperheistä on pienentynyt, kun taas toimeentulotuen käyttö muissa väestöryhmissä on pikemminkin lisääntynyt. Toki tässä yhteydessä on huomioitava, että pienessä väestöpohjassa pienetkin muutokset näkyvät herkästi.

Vaikeasti työllistyvien osuus on hieman parantunut edeltäviin vuosiin nähden ja on nyt vertailukuntien pienin. Pitkäaikaistyöttömien osuus työttömistä on kuitenkin noin kolmannes, mikä on verrokkikuntiin nähden korkealla tasolla. Pitkäaikaistyöttömien tilanteeseen voidaan vaikuttaa kunnan ja Essoten (tulevaisuudessa hyvinvointialueen) moniammatillisella yhteistyöllä.

Yhden vanhemman perheiden osuus kaikista lapsiperheistä on laskenut tasaisesti.

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä kasvoi merkittävästi vuonna 2020 ja lähes tuplaantui parin vuoden takaiseen nähden. Samasta lapsesta voidaan tehdä useita ilmoituksia eli indikaattori ei kerro lapsien lukumäärästä. Koronavuodella voi olla osaltaan merkitys tilanteeseen, mutta asiaa on syytä tutkia Essoten kanssa ja tehdä tarvittavia tukitoimia myös kunnan puolella.

Kuntalaisten sairastavuus näyttää jonkin verran kasvaneen, kun asiaa tarkastelee esim. sairauspäivärahaa saaneiden lukumäärällä tai sairaalahoidon päivillä mitattuna.

Hyvinvointisuunnitelmassa on seuraavat lapsia ja nuoria koskevat painopistealueet ja kehittämiskohteet:

- 1) Henkisen ja fyysisen elämänlaadun parantaminen
 - Puumala on Etelä-Savon paras kunta lapsiperheille ja lapsiperheiden määrä kasvaa: lapsiperheet huomioidaan läpileikkaavasti kaikessa kunnan toiminnassa.
 - Kuntalaisten fyysisen terveyden edistämiseen panostetaan liikuntapalveluilla.
 - Toiselle asteelle siirtyvää nuorta ja hänen perhettään tuetaan: Etsivä nuorisotyö ja koulunsa keskeyttäneiden tukeminen yhdessä sote-palvelujen sekä työvoimapalvelujen, kuntoutuspalvelujen ja Ohjaamo-palvelujen kanssa.
- 2) Toimivat ja taloudellisesti järjestetyt peruspalvelut
 - Kuntalaiset ovat tyytyväisiä palveluihinsa.
 - Asuinympäristöt ovat turvallisia, terveellisiä ja yhteisöllisiä. Toteutetaan turvallisuuskartoitus kaikkien liikenneväylien osalta.

Hyvinvointisuunnitelman painopisteiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden arviointi

Lapsiperheiden huomiointi on toteutunut hyvin ja sitä on entisestään vahvistanut v. 2018 laadittu kuntastrategia ja sen toimeenpano. Uutena tukimuotona toteutui vuonna 2021 harrastusstipendi.

Puumala on mukana Mikkelin seudun työllisyyden kuntakokeilussa, jonka alkuvaiheessa on ollut tiedonsaantiin liittyviä ongelmia. Tämä johtuu siitä, ettei kunnalla ole vähintään 0,5 htv virassa olevaa kuntakokeilun työntekijää. Työllisyyskoordinaattori toimii tiiviissä yhteistyössä kuntakokeilun muiden toimijoiden kanssa ja on pystynyt auttamaan avoimien tehtävien täyttämässä. Yhteistyö kunnan ja ESSOTE:n välillä toimii matalalla kynnyksellä ja sen fokuksessa ovat etenkin pitkäaikaistyöttömät.

Liikuntapalvelut ovat laajat ja kohdentuvat hyvin eri toimijaryhmille. Tulevana vuonna erityisiä toimenpiteitä on työikäisille, mitä on toivottu paljon.

Vapaa-ajan asukkaiden tyytyväisyyttä mitattiin syksyllä 2021 ja tulokset olivat hyvin myönteiset. Vapaa-ajan asukkailla oli kuitenkin toiveita sote-palveluiden kehittämiseen.

Johtopäätökset ja toimenpide-ehdotukset

Hyvinvointikertomuksen indikaattorit osoittavat, että väestön terveydentila on pysynyt kokolailla hyvänä. Johtuen lastensuojeluilmoitusten suuresta määrästä, tarvitsee lapsiperheet erityistä huomiota sekä varhaista tukea.

Hyvinvointisuunnitelma 2021

Vuonna 2017 laaditun hyvinvointisuunnitelman toimeenpanoa jatketaan edelleen. Hyvinvointisuunnitelma päivitetään vuonna 2022.

5.4. LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN KUNTAKOHTAISET PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET

Puumalan kunta toteuttaa omalta osaltaan Etelä-Savon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ja toimenpiteitä.

Lisäksi Puumalan kunta

- Toteuttaa lapsiystävällinen kunta -mallia tekemällä lapsen oikeuksien toteutumisesta nykytilan kartoituksen ja toimintasuunnitelman lapsen oikeuksien edistämiseksi sekä toimeenpanee toimintasuunnitelman.
- Tekee lapsen oikeudet tunnetuksi
 - kouluttamalla kunnan henkilöstöä, luottamushenkilöitä ja muita lasten ja nuorten kanssa toimijoita
 - tiedottamalla niistä kuntalaisille.

Lapsiystävällinen kunta -toimintasuunnitelmassa asetetaan syksyn 2022 aikana tavoitteet ja toimenpiteet lapsiystävällisyyden edistämiseksi.

5.5. OPISKELUHUOLTO

Puumalan kunnassa on yksi oppilaitos, yhtenäiskoulu 0.-9.-luokkalaisille.

Yhtenäiskoululla on seuraavat oppilashuollon palvelut:

- kouluterveydenhoitaja 1 päivä/viikko
- koulukuraattori 1 päivä/viikko
- koulupsykologi 3 päivää/kuukausi

Kunnassa toimii seuraavat oppilashuoltoryhmät:

- oppilashuollon ohjausryhmä
- koulukohtainen oppilashuoltoryhmä
- yksilökohtainen asiantuntiryhmä

5.4 KUNTAKOHTAISEN LASTEN JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAN ARVIOINTI

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteutumista seurataan, arvioidaan ja täsmennetään kerran suunnitelmakauden aikana, josta raportoidaan hyvinvointilautakunnalle, kunnanhallitukselle ja valtuustolle.

Arvioinnin suorittaa Orvokki-ryhmä.

- LIITE 1 Kouluterveystuloksia 2021 – Etelä-Savon hyvinvointialue

- LIITE 2 FINLAPSET-kyselytutkimustuloksia 2020 - Etelä-Savo vs. koko maa

- LIITE 3 Puumalan kunnan hyvinvointi-indikaattorit

LIITE 1. KOULUTERVEYSTULOKSIA 2021 – ETELÄ-SAVON HYVINVOINTIALUE

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kouluterveystutkimuksen tuloksia

Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin seurantaindikaattorit

Etelä-Savo tarkoittaa tässä yhteenvedossa Etelä-Savon hyvinvointialuetta ja sen kuntia.

TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä, %

4.-5. lk, perusopetus	2017	2019	2021
Enonkoski	100	95	84
Hirvensalmi	97	96	86
Juva	96	90	92
Kangasniemi	78	78	94
Mikkeli	79	88	82
Mäntyharju	93	88	94
Pertunmaa	87	92	91
Pieksämäki	84	87	86
Puumala	91	83	92
Rantasalmi	84	91	98
Savonlinna	73	89	81
Sulkava	85	52	100
Koko maa	80	82	83

Vastaajien määrä, %

8.-9. lk, perusopetus	2017	2019	2021
Enonkoski	85	-	93
Hirvensalmi	58	62	67
Juva	86	88	90
Kangasniemi	78	79	63
Mikkeli	66	71	78
Mäntyharju	57	74	74
Pertunmaa	58	89	71
Pieksämäki	77	73	57
Puumala	94	62	82
Rantasalmi	84	80	93
Savonlinna	73	83	82
Sulkava	83	85	83
Koko maa	63	73	75

Vastaajien määrä, %

1.-2. vuosi, lukio	2017*	2019*	2021
Juva			94
Kangasniemi			96
Mikkeli			58
Mäntyharju			62
Pieksämäki			83
Rantasalmi			92
Savonlinna			71
Sulkava			84
Koko maa			71

*ei saatavilla %-osuutta, vain n-määrä

Vastaajien määrä, n

1.-2. vuosi, ammatillinen koulutus	2017*	2019*	2021*
Mikkeli	523	472	472
Pieksämäki	226	196	352
Savonlinna	148	134	167

*ei saatavilla %-osuutta, vain n-määrä

**Etelä-Savon lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin seurantaindikaattorit
 TERVEELLISET ELÄMÄNTAVAT JA TERVEYS**

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat %, kouluterveyskysely

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	45,6	39,5	42,5	45,7	39,3	42,8
8.-9. lk	18,5	21,2	22,8	28,4	17,1	24,3
1.-2. vuosi, lukio	13,4	13,7	15,4	18,5	13,3	17,5
1.-2. vuosi, ammatillinen	11,9	16,0	16,6	18,7	13,0	15,4

Nukkuu arkisin alle 8 tuntia, % (KTK 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk						
8.-9. lk	32,3	35,2	39,0	35,2	42,8	40,3
1.-2. vuosi, lukio	34,0	34,4	45,3	43,5	46,3	47,9
1.-2. vuosi, ammatillinen	49,9	57,0	57,4	57,9	56,8	52,9

Ylipainoisuus % (KTK 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk						
8.-9. lk	16,1	16,3	19,4	22,1	16,6	18,0
1.-2. vuosi, lukio	16,4	17,9	17,1	19,4	15,5	17,1
1.-2. vuosi, ammatillinen	24,2	24,5	27,5	28,3	26,0	26,6

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	7,1	10,3	10,1	8,8	11,3	10,8
8.-9. lk	17,2	21,8	25,7	15,3	36,4	25,7
1.-2. vuosi, lukio	19,5	20,7	24,2	17,8	28,4	26,5
1.-2. vuosi, ammatillinen	21,3	22,5	25,2	17,4	37,9	27,9

Tyytyväinen elämäänsä (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	91,0	89,3	86,9	91,5	82,3	85,1
8.-9. lk	75,8	74,6	69,3	81,4	57,0	68,2
1.-2. vuosi, lukio	75,6	76,9	70,9	77,0	67,0	68,4
1.-2. vuosi, ammatillinen	79,3	76,8	75,1	82,0	64,3	70,8

HYVÄT JA TUKEA ANTAVAT IHMISSUHTEET

Lapsella on vähintään yksi mieluinen harrastus, % →

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	-	87,2	85,8	81,9	89,9	86,3
8.-9. lk	-	95,6	95,3	95,0	95,7	95,8
1.-2. vuosi, lukio	-	97,7	98,3	98,6	98,2	98,0
1.-2. vuosi, ammatillinen	-	91,8	93,7	92,8	95,2	91,8

Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	2,4	3,4	3,1	2,4	3,8	4,0
8.-9. lk	8,7	10,3	14,9	7,7	22,2	15,9
1.-2. vuosi, lukio	11,4	10,8	16,1	8,7	20,9	17,8
1.-2. vuosi, ammatillinen	7,5	10,3	14,6	8,4	24,7	17,0

Hyvä keskusteluyhteys vanhempien kanssa (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	58,2	63,1	62,7	64,8	60,9	60,1
8.-9. lk	39,8	48,2	43,8	56,1	31,3	42,2
1.-2. vuosi, lukio	37,2	46,8	42,1	51,8	35,7	38,9
1.-2. vuosi, ammatillinen	42,4	50,7	48,4	57,1	34,4	42,4

TURVALLISUUS, SÄÄNNÖLLINEN JA TUKEVA ARKI

On mielellään koulussa → Pitää koulunkäynnistä, % (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	80,9	76,6	76,9	73,6	80,4	77,2
8.-9. lk	59,8	59,2	56,5	58,9	54,3	58,0
1.-2. vuosi, lukio	74,1	73,7	69,1	71,2	67,8	65,9
1.-2. vuosi, ammatillinen	83,9	83,6	83,3	85,1	80,5	76,9

Etelä-Savossa ammatillisessa koulutuksessa olevat pitävät koulunkäynnistä useammin kuin maassa keskimäärin.

Kokenut syrjivää kiusaamista koulussa tai vapaa-ajalla % →

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa (KTK 8-9lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	7,0	7,1	6,7	5,8	7,4	7,9
8.-9. lk	5,9	5,3	5,7	5,3	5,9	6,0
1.-2. vuosi, lukio	1,2	1,1	0,9	1,1	0,7	1,1
1.-2. vuosi, ammatillinen	2,8	4,3	1,7	0,8	3,0	2,9

Olisi tarvinnut tukea koettuun seksuaaliseen häirintään tai fyysiseen väkivaltaan koulun aikuisilta, mutta ei saanut, % (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste) Indikaattoria ei saatavilla vuoden 2021 osalta.

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	-	35,5	-	-	-	-
8.-9. lk	-	54,0	-	-	-	-
1.-2. vuosi, lukio	-	-	-	-	-	-
1.-2. vuosi, ammatillinen	-	-	-	-	-	-

Perhe syö yhteisen ilta-aterian vähintään kolme kertaa viikossa, % (KTK 4-5lk)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk						
8.-9. lk						
1.-2. vuosi, lukio						
1.-2. vuosi, ammatillinen						

Vanhemman liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttanut haittaa, % 4.-5-luokan oppilaista (KTK 4-5lk, protothl.fi)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	2,6	2,6	1,9	1,5	2,2	1,8
8.-9. lk	5,2	6,3	5,8	2,9	8,9	5,3
1.-2. vuosi, lukio	7,3	7,1	7,3	4,3	9,2	6,1
1.-2. vuosi, ammatillinen	6,4	5,9	6,5	2,8	12,3	6,7

OSALLISUUS JA YHDENVERTAISUUS

Kokee olevansa tärkeä osa kouluyhteisöä, % (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	54,6	43,7	40,7	38,4	42,9	40,1
8.-9. lk	57,6	43,8	40,0	49,2	30,6	40,6

1.-2. vuosi, lukio	55,1	53,8	48,3	58,4	41,9	44,8
1.-2. vuosi, ammatillinen	65,1	56,2	56,9	61,5	49,5	49,3

Ei opintosuunnitelmia peruskoulun jälkeen, % (KTK 8-9lk)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
8.-9. lk	-	8,2	-	-	-	-

LISÄÄMME VARHAISTA TUKEA

Mahdollisuus keskustella koulun aikuisen kanssa mieltä painavista asioista, % (KTK 4-5lk, 8-9 lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk	48,4	52,7	57,3	55,6	59,1	56,1
8.-9. lk	-	44,3	46,3	49,3	43,3	44,4
1.-2. vuosi, lukio	-	52,3	48,8	51,1	47,2	50,2
1.-2. vuosi, ammatillinen	-	52,7	55,8	56,1	55,3	51,7

TARPEISIIN PERUSTUVAT PALVELUT

Saanut tukea ja apua hyvinvointiin kouluterveydenhoitajalta lukuvuoden aikana, % (KTK 8-9lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk						
8.-9. lk	91,9	88,8	88,3	89,3	87,6	84,1
1.-2. vuosi, lukio	91,0	93,6	91,0	95,2	90,0	86,5
1.-2. vuosi, ammatillinen	92,6	92,0	91,7	90,9	92,3	87,8

Saanut tukea ja apua hyvinvointiin koulukuraattorilta lukuvuoden aikana, % (KTK 8-9lk + toinen aste)

	2017	2019	2021	2021	2021	2021
Ikäryhmä	Etelä-Savo	Etelä-Savo	Etelä-Savo	ES Pojat	ES Tytöt	Koko maa
4.-5. lk						
8.-9. lk	82,1	76,7	75,7	80,3	72,8	70,3
1.-2. vuosi, lukio	73,1	72,1	66,3	-	-	64,8
1.-2. vuosi, ammatillinen	81,4	84,1	86,2	93,7	78,1	77,0

KORONAVAIKUTUKSET

Koronaepidemia on vaikuttanut lapsiin ja nuoriin. THL on kysynyt lasten ja nuorten kokemuksia asiasta vuoden 2021 kouluterveyskyselyn osana. Kielteiset vaikutukset Etelä-Savossa ovat olleet pääosin hieman pienemmät kuin maassa keskimäärin.

Taulukko 1. Koronaepidemian vaikutukset. Perusopetuksen 4. ja 5. luokkalaiset. (THL 2021)
 2021

Koronaepidemian vaikutukset Perusopetus 4. ja 5. luokka, 2021 Kouluterveyskysely	Pojat	Pojat	Tytöt	Tytöt	Sukupuoli: yhteensä	Sukupuoli: yhteensä
	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*
Ollut paljon huolissaan koronavirustartunnan saamisesta, %	6,8	7,0	9,5	9,3	8,2	8,1
Ollut paljon huolissaan siitä, että tartuttaa koronaviruksen muihin, %	9,3	9,8	10,8	10,4	10,1	10,0
Ollut paljon huolissaan siitä, että läheinen saa koronavirustartunnan, %	23,5	23,7	33,9	32,8	28,7	28,1
Koronaepidemia lisännyt perheen kanssa vietettyä aikaa, %	22,6	21,8	23,6	24,5	23,1	23,1
Koronaepidemia lisännyt ristiriitoja perheessä, %	7,7	7,6	10,2	8,4	9,0	8,1
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa isovanhempiin, %	48,4	43,4	54,2	48,9	51,3	46,3
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin, %	30,9	32,8	30,9	29,0	30,9	31,0

*Etelä-Savon hyvinvointialue

Kuutio päivitetty 1.10.2021, (c) Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2021

Eteläsavolaiset 8.-9. luokkalaiset ovat saaneet hieman keskimääräistä useammin apua ja tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin etäopetuksen aikana.

Taulukko 2. Koronaepidemian vaikutukset. Perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaiset. (THL 2021)
 2021, Perusopetus 8. ja 9. lk

Koronaepidemian vaikutukset Perusopetus 8. ja 9. luokka, 2021 Kouluterveyskysely	Suku- puoli: yht.	Suku- puoli: yht.	Pojat	Pojat	Tytöt	Tytöt
	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*
Ollut paljon huolissaan koronavirustartunnan saamisesta, %	5,1	3,8	3,4	3,1	6,6	4,6
Ollut paljon huolissaan siitä, että tartuttaa koronaviruksen muihin, %	9,4	7,0	5,9	4,9	12,5	9,3
Ollut paljon huolissaan siitä, että läheinen saa koronavirustartunnan, %	19,2	16,7	11,9	10,3	25,8	23,4
Saanut tukea ja apua oppimiseen ja koulunkäyntiin etäopetuksessa lukuvuoden aikana, %	79,3	83,4	85,6	88,7	73,7	78,6
Koronaepidemia lisännyt perheen kanssa vietettyä aikaa, %	25,4	21,7	21,7	18,7	28,7	24,7
Koronaepidemia lisännyt ristiriitoja perheessä, %	17,0	14,6	10,4	9,4	22,9	20,0
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa isovanhempiin, %	46,1	42,5	41,4	37,3	50,4	47,9
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin, %	28,8	24,5	23,7	19,2	33,4	30,0

Kuutio päivitetty 4.10.2021, © Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

* Etelä-Savon
 hyvinvointialue

Taulukko 3. Koronaepidemian vaikutukset. Lukiolaiset. (THL 2021)

2021

Koronaepidemian vaikutukset, 2021 Lukiolaiset, 1.-2. vuotta opiskelevat Kouluterveyskysely	Suku- puoli: yht.	Suku- puoli: yht.	Pojat	Pojat	Tytöt	Tytöt
	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*
Ollut paljon huolissaan koronavirustartunnan saamisesta, %	7,3	7,1	2,8	2,6	10,3	9,9
Ollut paljon huolissaan siitä, että tartuttaa koronaviruksen muihin, %	16,0	15,6	7,9	7,2	21,4	21,0
Ollut paljon huolissaan siitä, että läheinen saa koronavirustartunnan, %	27,1	27,1	14,7	12,6	35,3	36,4
Saanut tukea ja apua oppimiseen ja koulunkäyntiin etäopetuksessa lukuvuoden aikana, %	64,4	71,2	71,8	74,0	60,4	69,8
Koronaepidemia lisännyt perheen kanssa vietettyä aikaa, %	37,1	30,5	31,8	24,6	40,6	34,3
Koronaepidemia lisännyt ristiriitoja perheessä, %	22,3	17,3	13,7	10,7	27,9	21,6
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa isovanhempiin, %	52,1	48,3	50,0	46,8	53,5	49,2
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin, %	42,3	37,7	36,8	35,1	45,9	39,5

*Etelä-Savon hyvinvointialue

Kuutio päivitetty 4.10.2021, © Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Taulukko 4. Koronaepidemian vaikutukset. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat. (THL 2021)

2021

Koronaepidemian vaikutukset, 2021 Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat Kouluterveyskysely	Suku- puoli: yht.	Suku- puoli: yht.	Pojat	Pojat	Tytöt	Tytöt
	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*	Koko maa	Etelä- Savo*
Ollut paljon huolissaan koronavirustartunnan saamisesta, %	5,3	6,6	3,0	4,3	8,4	10,1
Ollut paljon huolissaan siitä, että tartuttaa koronaviruksen muihin, %	10,1	10,3	6,0	6,3	15,6	16,8
Ollut paljon huolissaan siitä, että läheinen saa koronavirustartunnan, %	20,3	17,8	12,2	11,2	31,3	28,3
Saanut tukea ja apua oppimiseen ja koulunkäyntiin etäopetuksessa lukuvuoden aikana, %	81,2	87,8	85,1	92,7	76,5	80,8
Koronaepidemia lisännyt perheen kanssa vietettyä aikaa, %	19,0	17,7	16,4	14,9	22,5	22,3
Koronaepidemia lisännyt ristiriitoja perheessä, %	13,8	12,2	8,3	6,1	21,3	22,2

Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa isovanhempiin, %	37,4	34,6	33,2	29,0	43,1	43,3
Koronaepidemia vähentänyt yhteydenpitoa kavereihin, %	27,8	25,7	22,3	21,5	35,2	32,6

*Etelä-Savon hyvinvointialue

Kuutio päivitetty 4.10.2021, © Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

LIITE 2. FinLapset - kyselytutkimustuloksia 2020 – ETELÄ-SAVON HYVINVOINTIALUE VS. KOKO MAA

Etelä-Savo tarkoittaa tässä yhteenvedossa Etelä-Savon hyvinvointi aluetta ja sen kuntia.

Elämään tyytyväisyys

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi erittäin tyytyväinen elämäänsä	41	40,9	35,2	38,7
Vanhempi tyytyväinen elämäänsä	92,8	93,9	93,4	93,2

Osallisuus

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi kokee päivittäiset tekemiset merkitykselliseksi	89,9	87,3	91	88,2
Vanhempi kokee pystyvänsä vaikuttamaan joihinkin elinympäristönsä asioihin	89,8	88,4	85,4	90,4

Yksinäisyys

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Tuntee olonsa yksinäiseksi	15,8	11,5	1,1	2

Koettu terveys, oireet ja sairaudet

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
--------------	---------------------------------	-------------------------------	----------------------------	--------------------------

Vanhemmalla toimintarajoituksia terveysongelman vuoksi kuuden kuukauden aikana	10,1	11,8	11,1	8,7
Vanhemmalla pitkäaikainen sairaus tai terveysongelma	18,7	23,7	15,4	17,4

Raskaus ja synnytys

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vauvan odotusaika sujui huonommin kuin vanhempi oli odottanut tai ajatellut	22,3	15	8,9	6,7
Synnytys sujui huonommin kuin vanhempi oli odottanut tai ajatellut	26,6	22,8	12,5	15,1
Synnyttänyt vanhempi toipunut synnytyksestä erittäin tai melko hyvin	87,1	90,6		

Raskauden ehkäisy

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Synnyttänyt vanhempi käyttää raskauden ehkäisyä	75,5	72,6		
Synnyttänyt vanhempi käyttää pitkäaikaista raskauden ehkäisyä	30,9	30,4		

Mielenterveys

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhemmalla masennusoireilua vauvan odotusaikana	37	29	7,9	12,7
Synnyttäneellä vanhemmalla masennusoireilua kuukauden aikana	17,3	14,7		
Toisen vanhemman merkittävä psyykinen kuormittuneisuus neljän viikon aikana			3,4	3,9

Vauvan ruokinta

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Synnyttänyt vanhempi suunnitteli raskausaikana syöttävänsä vauvaa vain rintamaidolla	69,8	70,7		
Synnyttänyt vanhempi sai riittävästi ohjausta ja tukea imetykseen äitiysneuvolasta raskausaikana	56,9	56,5		
Synnyttänyt vanhempi sai riittävästi ohjausta ja tukea imetykseen synnytysairaala	81	70,2		
Synnyttänyt vanhempi saanut riittävästi ohjausta ja tukea	65,2	63,6		

imetykseen lastenneuvolasta synnytyksen jälkeen				
Synnyttänyt vanhempi kokenut imetyksessä vointiin liittyviä ongelmia	17,2	13,2		
Synnyttänyt vanhempi kokenut imetyksessä maidon riittävyyteen liittyviä ongelmia	13,4	14,8		
Synnyttänyt vanhempi kokenut imetyksessä vaikeuksia ymmärtää vauvan käyttäytymistä tai viestintää	9	5,8		

Nukkuminen

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi ei nuku mielestään riittävästi	66,9	65,1	56,2	51,8
Vanhempi ei pysty nukkumaan, vaikka siihen olisi mahdollisuus	11,8	10,5	11,2	13,3

Perheen elintaso ja työssäkäynti

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhemman mielestä perheen taloudellinen tilanne kohtalainen tai sitä huonompi	40,3	34,8	34,1	32,2
Vanhempi pelännyt ruoan	7,2	7,1	5,6	5,1

loppuvan 12 kuukauden aikana				
Vanhempi joutunut rahan puutteen vuoksi tinkimään lääkkeiden ostosta 12 kk aikana	6,5	4,6	3,3	2,9
Vanhempi joutunut tinkimään ruoasta, lääkkeistä tai lääkärikäynneistä rahan puutteen vuoksi 12 kuukauden aikana, %	12,2	11,0	10	7,9

Vanhempana toimiminen

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi tyytyväinen itseensä vanhempana	91,4	91,3	86,8	90,2
Vanhemmalla vakavia uupumuksen oireita	10,8	8,4	2,2	5,3
Vanhemmalla uupumuksen oireita	33,1	34,5	22,4	28,6
Vanhemman ja vauvan välisessä vuorovaikutuksessa merkittäviä vaikeuksia	4,4	5,5	11,6	9,3
Vanhempi kokee vauvan keskimääräistä vaativammaksi	9,4	6,9	4,4	5,6
Vanhempi kokee vauvan keskimääräistä helpommaksi	41,7	44,4	39,6	45,4
Vanhemman mielestä vauvan nukkumisessa on ongelma	38,1	35,6	39,6	35

Vanhemman mielestä media vie liikaa aikaa vanhemmuudelta	25,4	26,9	16,7	23,1
--	------	------	------	------

Lasten saaminen

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi toivoo saavansa tulevaisuudessa lisää lapsia	49,6	50,1	40,7	46
Vanhempi ei halua tai on epävarma siitä haluaako enempää lapsia vanhempana jaksamisen takia	28,1	36,8	36,8	37,9
Vanhempi ei halua tai on epävarma siitä haluaako enempää lapsia parisuhdetilanteen takia	15,8	13,9	17,2	14,6
Vanhempi ei halua tai on epävarma siitä haluaako enempää lapsia riittämättömän sosiaalisen verkoston tai yksinäisyyden takia	11,5	16,8	19,5	14,4
Vanhempi ei halua tai on epävarma siitä haluaako enempää lapsia taloudellisen tilanteen takia	29,5	28,4	25,3	25,3
Vanhempi ei halua tai on epävarma siitä haluaako enempää lapsia yhteiskunnan riittämättömän tuen takia	18	20,9	26,4	17,7

Perheen arjen toimivuus

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi kokee perheen arjen toimineen hyvin vauvan syntymän jälkeen	92,1	92,8	91,2	94,4
Vanhempi voi jakaa iloja ja suruja vain puolison kanssa	5	6,8	14,8	19,1
Vanhempi uskoo vain puolison välittävän hänestä tapahtui mitä tahansa	10,8	6,9	13,5	14,3
Vanhempi saa tarvitessaan käytännön apua vain puolisolta	8,6	11,9	14,6	14,4
Vanhempi saa tarvitessaan lastenhoitoapua vain puolisolta	5,8	12,2	12,4	12,4

Tyytyväisyys parisuhteessa

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi tyytyväinen molempipuoliseen kunnioitukseen parisuhteessa	90,2	92,4	93,3	94,5
Vanhempi tyytyväinen yhteisen ajan määrään parisuhteessa	57,5	57,9	56,2	64,8
Vanhempi tyytyväinen ymmärretyksi tulemiseen parisuhteessa, %	72,2	80,2	85,4	84,6
Vanhempi tyytyväinen	64,4	72,3	82	85,2

työnjakoon kotitöissä, %				
Vanhempi tyytyväinen työnjakoon lastenhoidossa, %	68,4	77	87,6	90,2
Vanhempi tyytyväinen yhteenkuuluvuuden tunteeseen parisuhteessa, %	83,5	87,5	86,5	92

Työn ja perheen yhteensovittaminen

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Toinen vanhempi lakkaa ajattelemasta työtään kotiin tullessaan, %			75	72,2
Toinen vanhempi tuntee laiminlyövänsä kotiasioita työn vuoksi, %			30,3	35,2
Toinen vanhempi kokee jaksavansa paremmin lasten kanssa, kun käy myös työssä, %			78,9	76,9

Kasvuympäristön turvallisuus

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi kokenut henkistä väkivaltaa parisuhteessa 12 kuukauden aikana, %	6	8,5	12	10,7
Vanhempi kokenut fyysistä väkivaltaa parisuhteessa 12 kuukauden aikana, %	3,7	2,9	2,4	3,5

Vanhempi kokenut seksuaaliväkivaltaa parisuhteessa 12 kuukauden aikana, %	1,5	2,1		
Vanhempi kokenut taloudellista väkivaltaa parisuhteessa 12 kuukauden aikana, %	1,5	2,3	9,6	4,3
Vanhempi kokenut parisuhdeväkivaltaa 12 kuukauden aikana, %	9,7	11,1	16,9	13,7
Vanhemmalta kysytty lähisuhdeväkivallasta neuvolassa 12 kuukauden aikana, %	47,5	26,5	16,1	8,8

Päihteiden käyttö

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi tupakoi päivittäin, %	5	3,8	11,1	8
Synnyttänyt vanhempi käyttänyt alkoholia raskauden aikana, %	1,4	1,9		
Vanhempi käyttänyt alkoholia humalahakuisesti vähintään kerran kuukaudessa vauvan syntymän jälkeen, %	2,9	2,2	21,1	17,2

Palvelujen tarve

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa

Vanhempi kertoi vauvan odotusaikana ammattilaiselle masennusoireilusta ja tarvitsi tilanteeseen lisäapua, %	17,4	9,9	4,5	2,3
---	------	-----	-----	-----

Palvelujen käyttö

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi osallistui perhe- tai synnytysvalmennukseen, %	50	43,8	38,9	40,8
Vanhempi käyttänyt perhetyön palveluja 12 kuukauden aikana, %	12,5	8,2	10	6,7
Vanhempi käyttänyt kasvatus- ja perheneuvonnan palveluja 12 kuukauden aikana, %	18,1	9,6	15,6	5,5
Vanhempi käyttänyt perheoikeudellisia palveluja 12 kuukauden aikana, %	4,3	6,1	3,3	3,1
Vanhempi käyttänyt mielenterveys- ja päihdepalveluja 12 kuukauden aikana, %	9,5	4,4	4,5	1,6
Vanhempi käyttänyt järjestöjen ja seurakuntien palveluja 12 kuukauden aikana, %	13,8	13,9	5,6	6,7

Tuen tarve odotusaikana

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea vanhemmuuteen vauvan odotusaikana, %	68,3	66,9	58,4	53,9

Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea omaan jaksamiseensa vauvan odotusaikana, %	63,5	58,4	39,3	31,6
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea parisuhteeseen vauvan odotusaikana, %	38,8	32,2	44,9	32
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea seksuaalisuuteen vauvan odotusaikana, %	33,1	25	41,6	25,7
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea painon hallintaan vauvan odotusaikana, %	41,3	38,7	27	15,4
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea tupakoinnin lopettamiseen vauvan odotusaikana, %	9,4	5,2	11,2	9,7
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea päihteiden käytön vähentämiseen vauvan odotusaikana, %	4,3	2,2	7,9	6,8
Vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea synnytyspelkoon vauvan odotusaikana, %	34,5	38,3	10,1	17,7
Synnyttänyt vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea raskausajan yleiseen vointiin vauvan odotusaikana, %	86,3	82,8		
Synnyttänyt vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea mielialan vaihteluihin vauvan odotusaikana, %	47,1	42,2		
Synnyttänyt vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea masennukseen vauvan odotusaikana, %	28,1	20,4		
Synnyttänyt vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea raskausajan ravitsemukseen vauvan odotusaikana, %	69,8	66,5		

Synnyttänyt vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea raskausajan liikuntaan vauvan odotusaikana, %	59,7	60,4		
Toinen vanhempi tarvitsi ammattilaisilta tukea mielialaan vauvan odotusaikana, %			36	27,5

Tuen tarve vauva syntymän jälkeen

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea vuorovaikutukseen vauvan kanssa, %	37	35,4	31,5	33,3
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea vauvan itkuisuuteen, %	40,6	35,8	32,6	32,1
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea vauvan nukkumiseen, %	47,1	43,8	36	36,8
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea vauvan syöttämiseen, %	59,7	60	38,2	40,1
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea muuhun hoitamiseen, %	46,8	45,9	37,1	39,9
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea omaan jaksamiseensa vauvan syntymän jälkeen, %	51,8	47,5	27	25,9
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea puolison jaksamiseen vauvan syntymän jälkeen, %	29	25	42,7	35,8
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea mielialaan vauvan syntymän jälkeen, %	38,1	32,9	21,3	19,6
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea vanhemmuuteen	38,4	34,1	33,7	28,6

vauvan syntymän jälkeen, %				
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea parisuhteeseen vauvan syntymän jälkeen, %	29,5	23,4	25,8	22,2
Vanhempi tarvinnut ammattilaisilta tukea seksuaalisuuteen vauvan syntymän jälkeen, %	24,5	21,1	28,4	20

Neurolapalvelut

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhemman mielestä äitiysneuvolassa raskautta seurattiin asiantuntevasti ja osaavasti, %	92,8	92,6	98,7	94,6
Vanhempi koki äitiysneuvolassa tulleen kuulluksi, %	89,1	99,2	86,1	83,7
Vanhemman mielestä äitiysneuvolassa puhuttiin vanhemmalle tärkeistä asioista, %	89,2	86,8	87,3	82,3
Vanhemman mielestä äitiysneuvolassa selvitettiin koko perheen hyvinvointia, %	86,3	84	83,5	84,5
Vanhemman mielestä äitiysneuvolassa annettiin riittävästi tukea vanhemmuuteen, %	84,9	83,3	82,3	77,9
Vanhemman mielestä äitiysneuvolakäynnit ovat toteutuneet	69,3	68,2	65,8	62,7

kokonaisuutena asiakaslähtöisesti, %				
Synnyttänyt vanhempi ei olisi halunnut, että äitiysneuvolan terveydenhoitaja vaihtui niin usein, %	12,9	10,3		
Synnyttäneelle vanhemmalle tarjottiin neuvolasta kotikäyntiä raskausaikana, %	21,3	7,9		
Synnyttäneelle vanhemmalle tarjottiin neuvolasta kotikäyntiä synnytyksen jälkeen, %	80,6	71,9		
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa vauvan terveyttä, kasvua ja kehitystä on seurattu asiantuntevasti ja osaavasti, %	94,9	97,4	97	97,5
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa on kerrottu riittävästi rokotuksista, %	77,9	82,7	88,1	88
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa on kerrottu riittävästi rokotuksilla ehkäistävistä taudeista, %	63,7	67,4	85,1	79,9
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa on puhuttu vanhemmalle tärkeistä asioista, %	85,9	86,4	94	83,5
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa on kuunneltu riittävästi, mitä vanhemmalla	91,2	88,7	91	86,7

on ollut sanottavana, %				
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa on selvitetty koko perheen hyvinvointia, %	80,9	79,2	92,5	84,9
Vanhemman mielestä lastenneuvolassa on annettu riittävästi tukea vanhemmuuteen, %	76,5	79,2	86,6	83,8
Vanhemman mielestä lastenneuvolakäynnit toteutuneet kokonaisuutena asiakaslähtöisesti,	49,3	50	67,7	60,8

Palvelut ja avunsaanti

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen synnytykseen valmistautumisen kannalta, %	73,1	83,5		84,5
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen vanhemmuuden kannalta, %	48,4	58,6		74,5
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen tunteiden käsittelyn kannalta, %	45	49,6		56
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen	37,5	42,1		53,1

parisuhteen kannalta, %				
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen synnytyksen jälkeisen seksin kannalta, %	39,3	29,3	45,2	62
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen vauvan hoidon kannalta, %	47,6	65,8		81,7
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen lapsiperhe-etuuksien tiedon kannalta, %	38,1	38,8		54,8
Vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen lapsiperhepalvelujen tiedon kannalta, %	39,7	44,1		61,3
Synnyttäneen vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen loppuraskausajan voinnin kannalta, %	37,5	52,3		
Synnyttäneen vanhemman mielestä perhe- tai synnytysvalmennus oli hyödyllinen synnytyksen kannalta, %	40,5	60,4		

Koronaepidemia

Indikaattori	Synnyttänyt vanhempi Etelä-Savo	Synnyttänyt vanhempi Koko maa	Toinen vanhempi Etelä-Savo	Toinen vanhempi Koko maa
--------------	---------------------------------	-------------------------------	----------------------------	--------------------------

Vanhemman mukaan kukaan perheessä ei ole sairastanut koronavirustautia, %	100	97,1		
Vanhempi ollut huolissaan siitä, että itse tai joku perheenjäsen saa koronavirustartunnan, %	41,1	32,1	15,1	19,4
Vanhempi ollut huolissaan siitä, että tartuttaa koronaviruksen muihin ihmisiin, %	17,8	19,6	13,2	14,5
Vanhempi ollut huolissaan siitä, miten vauvan odotusaika sujuu koronaepidemian aikana, %	54,2	45,6	24,5	27,8
Vanhempi ollut huolissaan siitä, onko koronavirus vaarallinen sikiölle tai vauvalle, %	56,9	45,6	32,1	30,7
Vanhempi ollut huolissaan siitä, miten synnytys sujuu koronaepidemian aikana, %	63	59,7	34	36,8
Vanhempi ollut huolissaan siitä, miten synnytyssairaalassa oloaika sujuu koronaepidemian aikana, %	65,8	58,9	35,8	36,2
Vanhempi ollut koronaepidemian takia YT-neuvottelujen piirissä, %	6,9	7,8	19,6	17,9
Vanhempi ollut koronaepidemian takia työttömänä, %	5,6	4,2		5,2
Vanhempi ollut koronaepidemian takia lomautettuna, %	4,2	5,1	18,9	14

Toinen vanhempi siirtynyt etätöihin tai -opiskeluun koronaepidemian takia, %			39,6	48,1
Vanhemman mukaan koronaepidemia heikentänyt perheen taloudellista tilannetta, %	9,6	6,3		5,3
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta perheen kanssa vietetyn ajan määrään, %	43,3	39,6	52,9	45,4
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta yhteydenpitoon isovanhempiin, %	50	41,5	54,9	46,4
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta yhteydenpitoon ystäviin, %	27,5	29,8	40	36,4
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta yksinäisyyden tunteeseen, %	41,3	50,2	76,1	76,8
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta jaksamiseen arjessa, %	57,4	59,7	66,7	69,7
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta tasapuoliseen työnjakoon kotitöissä, %	84,8	83,2	84,6	85
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei	82,9	81,4	84	83,3

ole ollut vaikutusta puolisoiden välisiin erimielisyyksiin ja ristiriitoihin, %				
Koronaepidemialla tai sen rajoittamistoimilla ei ole ollut vaikutusta alkoholinkäyttöön, %	98,1	96,6	88,6	86,3
Vanhemman perhevapaa siirtyy tai on siirtynyt myöhemmäksi koronaepidemian takia, %	2,7	4,8	9,4	11,9
Vanhemman perhevapaa peruuntuu tai on peruuntunut koronaepidemian takia, %	1,4	3,4		3,9
Vanhemman perhevapaa lyhenee tai on lyhentynyt koronaepidemian takia, %	1,4	3,4		3,1
Vanhemman toteutunut tai suunniteltu perhevapaa on muuttunut koronaepidemian takia, %	4,1	11,8	13,2	15,8

Lähde: FinLapset-kyselytutkimus 2020

**LIITE 3. PUUMALAN KUNNAN
 HYVINVOINTI-INDIKAATTORIT**

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Asukasluku	2260	2234	2208	2197	2151	2137
Lasten ikäjakauma = % väestöstä						
- 0 - 6 v	3,2	2,9	2,4	2,5	2,2	2,2
- 7 - 15 v	6,4	6,6	6,4	5,6	5,5	5,2
- 16 - 24 v	6,1	6	6,3	6,4	6	5,6
- yhteensä 0 - 24 v	15,7	15,5	15,1	14,5	13,7	13
Lapsiperheiden määrä = % perheistä	21,9	20,3	19,6	19,4	19,3	19,3
Kaikki lapsiperheet	617	617	611	612	596	586
Yhden vanhemmat perheet = % kaikista lapsiperheistä	21,5	20,8	24,2	25,2	24,3	23,9
Kotihoidontukea saaneet perheet	17	16	12	8	12	16
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten osuus = % 1-5 -vuotiaista	64	70,8	86,5	94,4	78,8	78,1
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17-24 v henkilöt = % vastaavanikäisestä väestöstä	6,7	5,0	5,0	6,1		
Työttömien määrä = % koko työvoimasta	13,2	12,4	11,1	10,0	8,8	8,6
- pitkäaikaistyöttömät = % koko työvoimasta	5,0	5,2	4,7	3,4	2,5	2,8
- nuorisotyöttömät = % 18-24-v. työvoimasta	9,7		11,8	12,3		
Perustoimeentulotukea vuoden aikana saaneet kotitaloudet	50	50	51	51	57	66
Perustoimeentulotukea saaneet 18-24 v = % vastaavanikäisestä väestöstä		5,8	8,3	8,6	8,2	16,0
Kunnan yleinen pienituloisuusaste	14,9	15,1	16,3	14,8	14,7	
Lapsiperheiden pienituloisuusaste	8,9	7,5	9,4	9,4	9,2	
Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä	13	15	18	25	35	54
Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 0-20 vuotiaita vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä	3,7	4,4	6,7	4,9	4,1	5,1